

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์
2. แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
3. แนวคิดพื้นฐานในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุและบทบาทอำนาจหน้าที่ด้านการสงเคราะห์ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. แนวคิดเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม
5. แนวคิดการปกครองส่วนท้องถิ่น
6. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล
7. บริบทเทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์

แนวคิดเกี่ยวกับการต้องการของมนุษย์

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีการต่อสู้ แสวงหา ให้ได้สิ่งซึ่งตนต้องการเสมอ และความต้องการของมนุษย์นั้น ไม่มีที่สิ้นสุดคือเมื่อความต้องการเกิดขึ้นได้รับการตอบสนองแล้วความสำคัญขั้นนั้นจะลดความต้องการลงจนหมดความสำคัญไป แต่จะเกิดความต้องการสิ่งใหม่แทน

ไรต์ และมอนเทค (Rine&Montag. 1976 : 8 ; อ้างถึงในมณฑิรา เขียวยิ่งและคณะ. 2540 : 6-17) ได้แบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นการต้องการเพื่อดำเนินชีวิต เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่ต้องบรรลุเพื่อให้มนุษย์อยู่อย่างปกติ ได้แก่ ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน การออกกำลังกาย ความสุขสบายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย ความสะอาดของร่างกายทั่วไป และความสะอาดของสภาพแวดล้อม ความต้องการควบคุมอุณหภูมิของร่างกาย ตลอดจนความต้องการการขับถ่าย

2. ความต้องการทางด้านจิตใจ (Psychological Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก
ความเป็นเจ้าของ ต้องการความมั่นคง ความเป็นอิสระ การพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ความสำเร็จ

3. ความต้องการทางวิญญาณ (Spiritual Needs) ได้แก่ ความต้องการความเชื่อถือ
ความหวังความมีศักดิ์ศรี ความมีเหตุผล การปลอบใจ และเสรีภาพ

วัตสัน (Watson. 1985 : 43 ; อ้างถึงในมณฑริรา เขียวยิ่ง และคณะ. 2540 : 17) ได้แบ่งความ
ต้องการของมนุษย์ออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ความต้องการขั้นต่ำประกอบไปด้วย

1.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ และ
การขับถ่าย

1.2 ความต้องการทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความต้องการในการมีกิจกรรมทางเพศ
ความต้องการในการมีอิสระที่จะกระทำกิจกรรมต่างๆ หรือมีการเคลื่อนไหวที่อิสระ

2. ความต้องการขั้นสูง ประกอบไปด้วย

2.1 ความต้องการด้านจิตสังคม ได้แก่ ความต้องการได้รับความรักความเอาใจใส่

2.2 ความต้องการทางด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ได้แก่ ความต้องการที่จะบรรลุ
ความสำเร็จ ความสมหวังในชีวิต และได้รับการยอมรับ

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2541 : 48-51) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นพร้อมกับ
ความต้องการมีชีวิต การต้องการ ภูมิภาคที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์เรียนรู้แต่อย่างไร
เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการทางด้านร่างกายของเราเป็นสำคัญ เป็นแรงขับเบื้องต้นที่ร่างกายถูก
กระตุ้นทำให้เกิดความรู้ว่องไว กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวา ที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าเกิดขึ้นจาก
สภาวะทางอารมณ์ สิ่งกระตุ้นทั้งจากภายนอกและภายใน ได้แก่

1.1 ความต้องการอาหาร เพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต อาหารเป็นสิ่งมีชีวิต

1.2 ความต้องการน้ำ เพื่อรักษาความสมดุลของร่างกาย ร่างกายของเราเสียน้ำ
เนื่องจากอากาศร้อน การออกกำลังกาย การทำงานหนักทำให้เหงื่อออกจากร่างกาย

1.3 ความต้องการทางเพศ ความต้องการด้านนี้เริ่มเมื่อคนเราเข้าสู่วัยรุ่น และ
เป็นวัยผู้ใหญ่ การแสดงออกถึงความต้องการทางเพศขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ เช่น ความพึงพอใจ
รสนิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้น

1.4 ความต้องการอุณหภูมิที่เหมาะสม คนเราคำรงชีวิตอยู่ได้ต้องอาศัยความสมดุล
ทางร่างกาย อุณหภูมิไม่สูงเกินไป และต่ำเกินไปพอที่ร่างกายจะทนได้

1.5 ความต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด เพื่อให้ร่างกายเกิดความปลอดภัยความ

เจ็บปวดเป็น ไข้ของร่างกาย ทำให้ร่างกายพยายามสร้างภูมิคุ้มกันขึ้น เมื่อมีคนอื่นมาทำร้าย คนเราก็จะหลีกเลี่ยงหรือต่อสู้ป้องกันตัว

1.6 ความต้องการพักผ่อนนอนหลับ เพื่อผ่อนคลายให้ร่างกาย ได้มีโอกาสสะสมพลังงานใหม่และซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอของร่างกาย

1.7 ความต้องการอากาศบริสุทธิ์ที่มีก๊าซออกซิเจนสำหรับหายใจเราอาจอดข้าวอดน้ำได้หลายชั่วโมง แต่กลิ่นหายใจได้ไม่นาน

1.8 ความต้องการขับถ่าย เป็นการขับถ่ายของเสียออกจากร่างกายซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น เช่นเดียวกับอาหารและน้ำ เพราะของเหลือเหล่านี้จะเป็นพิษกับร่างกาย ทำให้เราอึดอัดไม่สบาย บางครั้งอาจทำลายชีวิตได้

2. ความต้องการทางด้านจิตใจและสังคม (Psychological and Social Needs)

ความต้องการประเภทนี้ค่อนข้างซับซ้อนและเกิดขึ้นจากสภาพสังคม วัฒนธรรม การเรียนรู้ ประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับและเป็นสมาชิกอยู่ ความต้องการทางสังคมและจิตใจนี้ยังแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล แต่ละสังคมและฐานะทางสังคมของบุคคล รวมทั้งเวลาและ โอกาสที่แตกต่างกันออกไปด้วยลักษณะสำคัญของความต้องการทางจิตใจและสังคม ดังนี้

2.1 ความต้องการที่เกิดจากสังคมที่เป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมและกลายเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวของแต่ละคนสิ่งเหล่านี้แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม

2.2 ความต้องการทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์เราต้องมีประสบการณ์และการเรียนรู้มาก่อน จึงจะเข้าใจและเลือกกระทำได้บางทีเราก็ต้องศึกษาว่าจะเริ่มอย่างไร และควรทำอย่างไรต่อไป

2.3 ความต้องการนี้เปลี่ยนได้แม้ในบุคคลเดียวกัน

2.4 ความต้องการนี้มีมากขึ้นเมื่ออยู่รวมกลุ่มมากกว่าอยู่คนเดียว

2.5 ความต้องการนี้เป็นพฤติกรรมปกปิดมากกว่าพฤติกรรมเปิดเผย

2.6 ความต้องการที่มองไม่เห็นเป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม

2.7 ความต้องการทางจิตใจและสังคมมีอิทธิพลที่จะผลักดันให้คนเราทำอะไรก็ได้

สรุป ไรด์ และมอนเทค ได้แบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านจิตใจ และความต้องการทางวิญญาณ วัตสัน ได้แบ่งความต้องการออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ขั้นต่ำ และขั้นสูง ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ความต้องการด้านกายภาพและความต้องการด้านจิตใจและสังคม

ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์

ความต้องการ เป็นสภาวะที่เกิดจากความไม่สมดุลทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความต้องการของคนเรามากไม่ได้รับการตอบสนองอย่างสมบูรณ์ เมื่อได้รับการตอบสนองหนึ่งก็จะเกิดความ ต้องการมากขึ้นระดับหนึ่ง ดังทฤษฎีความต้องการต่างๆดังนี้

1.ทฤษฎีความต้องการ ของมาสโลว์ (Maslow's Needs Hierarchy) ได้ตั้งสมมุติฐาน เกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ดังนี้ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2541 : 51)

1.1 บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น

1.2 ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่นๆต่อไป

1.3 ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจึงเป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรมของคนนั้น

1.4 ความต้องการของบุคคลจะเรียงเป็นลำดับขั้นตอนความสำคัญ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลก็จะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงต่อไป

มาสโลว์ ได้อธิบายว่าความต้องการของบุคคล มี 5 ขั้นตอน ตามลำดับ ดังนี้

อิวานเซวิช และมาทเทสัน (Ivancevich & Matteson. 2002 : 150-151)

1. ความต้องการทางกาย (Physical Needs) เป็นความต้องการขั้นต่ำสุดของมนุษย์ ได้แก่ความต้องการของอาหารน้ำ อากาศ อุณหภูมิที่เหมาะสมการบรรเทาความเจ็บปวดต่างๆ เป็นต้น

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety and Security Needs) ความต้องการมีอิสระ และปลอดภัยจากภัยคุกคามต่างๆ

3. ความต้องการความรักและการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ (Belongingness, Social and Love Needs) ความรู้สึกว่าคุณได้รับความเป็นมิตร ความรักและมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นสมาชิกกับกลุ่ม

4. ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ (Self-esteem Needs) เป็นความต้องการให้คนอื่นยกย่อง ให้เกียรติ และเห็นความสำคัญของคุณ

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization Needs) เป็นความต้องการสูงสุดในชีวิตเป็นความต้องการที่เกี่ยวกับการทำงานที่ตนชอบ หรือต้องการจะเป็นมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

2. ทฤษฎีความต้องการของ อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer's ERG Needs Theory) อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) ได้คิดทฤษฎีความต้องการที่เรียกว่า ทฤษฎี ERG (ERG:Existence-Relatedness-Growth Theory) โดยแบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 3 ประการ ดังนี้ อิวานเซวิช และมาทเทสัน (Ivancevich & Matteson. 2002 : 153-154)

2.1 ความต้องการมีชีวิตอยู่ (Existence Needs) เป็นความต้องการที่ตอบสนองเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ได้แก่ ความต้องการทางกาย

2.2 ความต้องการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relatedness Needs) เป็นความต้องการของบุคคล ที่จะมีมิตรสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างอย่างมีความหมาย

2.3 ความต้องการเจริญก้าวหน้า (Growth Needs) เป็นความต้องการสูงสุดรวมถึงความต้องการได้รับการยกย่อง และความสำเร็จในชีวิต

3. ทฤษฎีความต้องการของ เมอร์เรย์ (Murray's Manifest Needs Theory)

กล่าวว่า ความต้องการของบุคคลมีความต้องการหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ได้ ความต้องการของบุคคลที่เป็นความสำคัญเกี่ยวกับการทำงานมีอยู่ 4 ประการ คือ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2541 : 52-53)

3.1 ความต้องการความสำเร็จ หมายถึง ความต้องการที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี

3.2 ความต้องการมีมิตรสัมพันธ์ ความต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น โดยคำนึงถึงการยอมรับของเพื่อนร่วมงาน

3.3 ความต้องการอิสระ เป็นความต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง

3.4 ความต้องการมีอำนาจ ความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือคนอื่น และต้องการที่จะควบคุมคนอื่นให้อยู่ในอำนาจของตน

4. ทฤษฎีความต้องการความสำเร็จของ แมคเคลแลนด์ (McClelland's Achievement Motivation Theory) ได้กล่าวเน้นถึงความต้องการไว้ 3 ประเภท คือ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2541 : 53)

4.1 ความต้องการประสบความสำเร็จ (Needs for Achievement) เป็นความต้องการมีผลงานและบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนา

4.2 ความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Needs for Affiliation) เป็นความต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

4.3 ความต้องการอำนาจ (Needs for Power) เป็นความต้องการมีอิทธิพล และครอบงำเหนือผู้อื่น

เมื่อพิจารณาทฤษฎีความต้องการทั้ง 4 ทฤษฎีนี้ จะเห็นว่าส่วนใหญ่จะจำแนกความต้องการของมนุษย์ โดยเน้นความต้องการทางด้านจิตใจ ยกเว้นทฤษฎีความต้องการของ มาส์ส โลว์ มีแนวความคิดว่ามนุษย์ จะมีความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจโดยเมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับผลสำเร็จ ในระดับขั้นต่อไปจะเป็นความต้องการด้านจิตใจ

ความต้องการของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุจะมีลักษณะเฉพาะตัวความเป็นปัจเจกของคนจะยิ่งเพิ่มขึ้นมากจนกลายเป็นคุณสมบัติที่มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ หรือเฉพาะของผู้สูงอายุซึ่งจะพบในผู้สูงอายุแต่ละคนแตกต่างกันไป ดังนั้นความต้องการของผู้สูงอายุจึงแตกต่างกันหากไม่ได้รับการตอบสนองย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ความต้องการของผู้สูงอายุ นักวิชาการ ได้เสนอไว้ดังนี้

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536 : 43-44) จำแนกความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความต้องการด้านพื้นฐาน คือ ความต้องการสากลที่ผู้สูงอายุในโลกต้องการแสวงหาให้ได้มาเท่ากับเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตของผู้สูงอายุไม่ว่าจะอยู่สังคมวัฒนธรรมใดก็ตามจากการสำรวจความต้องการพื้นฐานในวัฒนธรรมต่างๆอาจสรุปได้ว่าผู้สูงอายุในโลกต่างมีความต้องการตรงกันที่จิตใจกล่าวคือ

1.1 ผู้สูงอายุพยายามมีชีวิตยาวนานเท่าที่จะเป็นไปได้หรืออย่างน้อยก็อยู่ไปจนกว่าความพึงพอใจในสิ่งรอบตัวนั้นไม่มีความหมาย หรือเมื่อถึงแก่ความตาย

1.2 ผู้สูงอายุพยายามรักษาพลังและศักยภาพทางร่างกายและทางสมองให้คงอยู่ให้มากที่สุด และใช้ประโยชน์จากพลังและศักยภาพดังกล่าวอย่างสูงสุดเท่าที่จะทำได้

1.3 ผู้สูงอายุพยายามป้องกันและสร้างไว้ซึ่งสิทธิพิเศษที่เคยเป็นในชีวิตวัยต้น เช่น ความรู้ ความชำนาญ ทรัพย์สินสมบัติ เกียรติคุณและอำนาจ

2. ความต้องการขั้นสูง ความต้องการที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงง่ายอาจเป็นความต้องการเฉพาะหน้าหรือระยะยาว หรือเป็นจุดหมายปลายทางของผู้สูงอายุเป็นความต้องการที่สอดคล้องกับลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ และจะถูกปรุงแต่งโดยวัฒนธรรมนั้นๆด้วยเข้ากับลักษณะที่เข้ากับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผลจากการขัดเกลาของแบบแผนและบรรทัดฐานของสังคม

สายสวาท เกตราสุวรรณ (2542 : 32-33) ได้แบ่งความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความต้องการการสนับสนุนจากครอบครัว (Family Support) ผู้สูงอายุเมื่อปล่อยให้โดดเดี่ยว หรือแยกตัวอยู่คนเดียวขาดความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจรวมทั้งด้านเศรษฐกิจ จึงต้องหัน

ไปพึ่งความช่วยเหลือจากบุคคล หรือองค์การสงเคราะห์ภายในครอบครัว ดังนั้นผู้สูงอายุจึงมีความต้องการสนับสนุนจากครอบครัวดั้งเดิม ควบคู่ไปกับการช่วยเหลือจากภายนอกครอบครัว ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มอาสาสมัคร องค์การภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์การภาคเอกชนทั้งที่องค์กรศาสนา และองค์กรที่ไม่ใช่ศาสนาใดก็ได้

2. ความต้องการด้านประกันรายได้ เฉพาะการประกันสังคมประเภทประกันชราเมื่อเข้าสู่วัยชราภาพและเลิกประกอบอาชีพแล้วจะได้รับบำนาญชราภาพเพื่อช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และมั่นคงปลอดภัยตามควรแก่สภาพในบั้นปลายชีวิตไม่เป็นภาระของบุตรหลานและสังคม

3. ความต้องการมีชีวิตร่วมในชุมชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางประเภทในสังคม สังคมจึงควรให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุเหล่านี้ได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น ให้มีโอกาสรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในการพัฒนาตนเองในการปรับปรุงตนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในการปรับปรุงวัฒนธรรมและในการรักษาสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจให้แข็งแรงอยู่เสมอ

4. ความต้องการที่จะลดความพึ่งพาคนอื่นให้น้อยลงถ้าครอบครัวและสังคมได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัวและสังคมแล้วจะเป็นการช่วยให้ผู้สูงอายุรู้จักพึ่งตนเองไม่เป็นภาระแก่สังคมในบั้นปลายของชีวิต

5. ความต้องการทางสังคมของผู้สูงอายุ (The Elderly of Social Needs)

5.1 ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวกลุ่มและสังคม(Sense of Belonging)

5.2 การต้องการการยอมรับและยกย่องนับถือจากบุคคลในครอบครัวและสังคม (Sense of Recognition)

5.3 ความต้องการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในสายตาของสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มของชุมชน และสังคม (Sense of Importance)

5.4 ความต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในครอบครัว ชุมชน และสังคม และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ในครอบครัวและสังคมได้ (Better Relationships and Adaptation Adjustment)

5.5 ความต้องการมีโอกาสทำสิ่งที่ตนปรารถนา (Sense of Opportunity)

6. ความต้องการทางกายและจิตใจ (Physical and Psychological Needs) เป็นความต้องการทางด้านพื้นฐานที่สุดในชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งที่ธรรมชาติของร่างกายต้องการเพื่อเสริมสร้างร่างกายให้ดำรงอยู่ได้ ความต้องการทางด้านร่างกายได้แก่ ความต้องการปัจจัย 4 คือ อาหาร เสื้อผ้าที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาล ส่วนความต้องการทางด้านจิตใจเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นสัมผัสไม่ได้แต่รู้สึกได้ อาทิความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Security Needs) โดยเฉพาะ

ความต้องการด้านที่อยู่อาศัย ที่ปลอดภัยปราศจากความวิตกกังวลหวาดกลัว และควรมีสภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดีนอกจากนั้นยังมีความต้องการได้รับการยอมรับการนับถือ (Recognition Need) ซึ่งเป็นความต้องการที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมและครอบครัว ความต้องการมีโอกาสดำเนินการ (Opportunity Needs) โดยเฉพาะเรื่องความสำเร็จของการทำงานในบั้นปลายชีวิต

7. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินบุตรหลานของตน เพื่อสะสมไว้ใช้จ่ายในสภาวะที่ตนเองเจ็บป่วย ผู้สูงอายุต้องการให้รัฐช่วยในการจัดหาอาชีพให้เพื่อเพิ่มพูนรายได้ ทั้งนี้ตนเองจะได้มีบทบาททางเศรษฐกิจ คือ ความต้องการที่จะช่วยตนเองเพื่อจะให้พ้นจากสภาวะความบีบคั้นทางเศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งสอดคล้องกับความต้องการข้อที่ 2 และ 4 ดังกล่าวแล้ว

ความต้องการของผู้สูงอายุ ตามแนวคิดของนักวิชาการได้แบ่งประเภทความต้องการ ออกแตกต่างกันไปดังนี้ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ได้จำแนกความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความต้องการด้านพื้นฐาน และความต้องการขั้นสูง สายสวาท เกตราสุวรรณ ได้แบ่งความต้องการของผู้สูงอายุออกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ ความต้องการสนับสนุนจากครอบครัว ความต้องการด้านประกันรายได้ ความต้องการด้านประกันรายได้ ความต้องการมีชีวิตร่วมในชุมชน ความต้องการที่จะลดความพึ่งพาคนอื่นให้น้อยลง ความต้องการทางสังคมของผู้สูงอายุ ความต้องการทางกายและจิตใจ ความต้องการด้านเศรษฐกิจ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

บุคคลที่กำลังก้าวเข้าสู่ความเสื่อมถอย และความลดลงของสมรรถภาพทางกายภาพ และชีวภาพ ตลอดจนจนถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีการดำเนินชีวิตการทำงานและทางด้านจิตใจ อันมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากวัยกลางคนสู่ความเป็นผู้สูงอายุถือว่าเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิต

ความหมายของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ ตามความหมายของนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายในหลายลักษณะแตกต่างกันออกไปโดยสังเกต ตามสภาพร่างกาย สภาพสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ และการให้ความหมายขององค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังจะกล่าวต่อไปนี้

บรรดูลี ศรีพานิช (2541 : 11) ได้ให้ความหมายว่า ผู้สูงอายุ หมายถึงกลุ่มบุคคลที่ใช้อายุเป็นหลักโดยการแยกจากกลุ่มอายุอื่นๆ โดยถือเอาอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นหลักว่าสูงอายุ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจแตกต่างไปจากผู้ที่อายุต่ำกว่าหลายประการ โดยมีการเสื่อมลงของระบบต่างๆของร่างกายเป็นส่วนใหญ่

ไสว พรหมณี (2541 : 1) กล่าวว่า ผู้สูงอายุหมายถึงบุคคลในวัยสุดท้ายของชีวิตเริ่มตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยหนุ่ม วัยผู้ใหญ่ และวัยชราหรือวัยผู้สูงอายุในประเทศไทยกำหนดพ้นจากวัยทำงานเป็นเกณฑ์คือ 60 ปีขึ้นไป

มัทธนา จริยรัตน์ไพศาล (2542 : 1) กล่าวว่าผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้มีอายุ 60 ปี หรือมากกว่าเมื่อนับตามวัย หรือหมายถึง ผู้เกษียณอายุจากการทำงานเมื่อนับตามภาวะเศรษฐกิจ หรือหมายถึงผู้ที่เกษียณ สังคมยอมรับว่าสูงอายุ จากการกำหนดของสังคมวัฒนธรรม หรือวัยสูงอายุ เริ่มต้นอย่างน้อยที่สุดเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่มีการต่อเนื่อง ไปตลอดชีวิต

สุพัตรา สุภาพ (2543 : 48) กล่าวว่า “ผู้สูงอายุ” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Elderly หรือ Aging เป็นคำบัญญัติขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2506 เนื่องจากที่ประชุมสมัชชาผู้สูงอายุเห็นว่า แก่ หนุ่ม ชรา ไม่มีอะไรเป็นเครื่องวัดและเป็นเครื่องวัดกัน ไม่สมควรใช้คำว่า “ผู้ชรา” เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกท้อแท้ ด้วยเหตุนี้จึงได้กำหนดให้ใช้คำว่าผู้สูงอายุตั้งแต่นั้นมา

สุรกุล เจนอบรม (2543 : 48) กล่าวว่า องค์การสหประชาชาติซึ่งได้มีการประชุมผู้สูงอายุ(World Assimbly on Aging : WAA) เมื่อปี พ.ศ. 2525 ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ได้ให้ความหมายผู้สูงอายุคือ บุคคลทั้งเพศชาย และเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

สรุป ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่เกษียณอายุการทำงาน มีสภาพร่างกายและจิตใจที่แตกต่างไปจากผู้ที่อายุน้อยกว่า ที่ประชุมสมัชชาผู้สูงอายุได้กำหนดให้เรียกว่า ผู้สูงอายุ ส่วนองค์การสหประชาชาติได้มีมติที่ประชุมให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า เป็นบุคคลทั้งเพศหญิงและเพศชายที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

การเปลี่ยนแปลงในวัยผู้สูงอายุ

ความสูงอายุนั้นจะขึ้นอยู่กับเวลาของการมีชีวิต และสัมพันธ์โดยตรงกับความเจริญ และเสื่อมถอยของร่างกายมนุษย์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ มีการเปลี่ยนแปลงทุกองค์ประกอบของมนุษย์

วิไลวรรณ ทองเจริญ (2536 : 65) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (PhysiologicalChanges) ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงแห่งความเสื่อมอย่างถดถอยลงทุกระบบของร่างกาย ผิวหนังบางลง เหี่ยวแห้ง ฉีกขาดง่าย การระบายความร้อนไม่ดี ผมขนมีจำนวนลดลง การเคลื่อนไหวและความคิดเชื่องช้า สายตาเสื่อม มองเห็นไม่ชัด หูตึง การรับกลิ่นลดลง กล้ามเนื้ออ่อนแรง กระดูกเสื่อมระบบหัวใจและหลอดเลือดเสื่อม ระบบภูมิคุ้มกันทำงานลดลง ระบบทางเดินหายใจเสื่อมลง ทำให้เกิดโรคต่างๆได้ง่าย เช่น โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง โรคติดเชื้อต่างๆ ซึ่งความเสื่อมจะเกิดขึ้นกับบุคคลไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับกรรมพันธุ์ เพศ อาชีพ การดูแลสุขภาพ อาหาร

สิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสภาพร่างกายที่อ่อนแอความสามารถในการช่วยเหลือหรือดูแลตนเองก็ลดลงไปสู่การเจ็บป่วยของผู้สูงอายุทั้งนั้น

พัชรี ต้นศิริ (2536 : 93) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ (Physiological Changes) ผู้สูงอายุมักมีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพไปตามความคิดเห็นของตน ซึ่งอาจเกิดจากการรับรู้ในเรื่องของอายุและการยอมรับของสังคม ซึ่งผู้สูงอายุมักรู้สึกว่าตนไม่เป็นที่ต้องการของผู้ที่อ่อนวัยกว่า จึงมักมีบุคลิกภาพใจน้อย อ่อนไหวง่าย รู้สึกไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัย ข้างบน โกรธง่าย คิดถึงแต่ตนเอง การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึกความจำผู้สูงอายุมีการเรียนรู้ช้าลง มีความลำบากในเรื่องความจำระยะสั้น แต่การเรียกกลับซึ่งเป็นความจำระยะยาวยังคงสูงอยู่ ในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผู้สูงอายุมักมีอยู่มาก ในด้านสติปัญญาผู้สูงอายุปกติจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านสติปัญญาเสื่อมถอยลงเพียงเล็กน้อย หรือไม่เปลี่ยนแปลงเลย

อาภา ใจงาม (2536 : 93) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Changes) เมื่อบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุภาระหน้าที่และบทบาททางสังคมจะลดลง เนื่องจากข้อจำกัดทางร่างกายและการเกษียณอายุทำให้ผู้สูงอายุห่างจากสังคมออกไป เพื่อนฝูงลดลง รายได้ลดลง แบบแผนการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของประเทศจากสังคมเกษตรกรรม มาเป็นสังคมอุตสาหกรรมทำให้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของครอบครัวจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว เป็นเหตุให้ผู้สูงอายุต้องอยู่ตามลำพังมากขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึกเหงา โดดเดี่ยว อีกทั้งการสูญเสียเพื่อนฝูงและคู่ชีวิต ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกโดดเดี่ยวมากขึ้น รู้สึกซึมเศร้า สิ้นหวัง ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพจิต

จากการที่ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลายด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมซึ่งการเปลี่ยนแปลงแบบเสื่อมถอย ในด้านร่างกายจะมีความเสื่อมของอวัยวะต่างๆ ประสิทธิภาพการทำงานจะลดลงนำไปสู่การเจ็บป่วย ด้านจิตใจ จะมีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและการรับรู้ จนกระทั่งเกิดความรู้สึกน้อยใจ อ่อนไหว ไม่มั่นคง ด้านสังคมมีการเปลี่ยนแปลงภาระหน้าที่และบทบาท ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกโดดเดี่ยวเกิดภาวะซึมเศร้า ที่ตามมา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ผู้สูงอายุประสบปัญหาด้านการดำเนินวิถีชีวิต และเกิดความต้องการที่แตกต่างกันไป ดังนั้นเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุจำเป็นต้องตอบสนองให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในวัยผู้สูงอายุ

การแบ่งช่วงวัยของผู้สูงอายุ

การแบ่งช่วงวัยของผู้สูงอายุทำให้ทราบถึงระยะเวลาในแต่ละช่วงที่บ่งบอกถึงเรื่องสภาพสังคมของผู้สูงอายุปัญหาด้านสุขภาพความต้องการด้านต่างๆของผู้สูงอายุซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะศึกษาช่วงวัยของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดีซิงล์ (Craig.1991 : 25 ; อ้างถึงใน

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2545 : 541) ได้แบ่งช่วงวัยของผู้สูงอายุเป็น 4 ช่วง ดังนี้

1. วัยสูงอายุตอนต้น (The Young Age Old) ช่วงอายุ 60-69 ปี เป็นช่วงที่ต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่เป็นภาวะวิกฤตหลายด้าน เช่น การเกษียณอายุ การเสียชีวิตของญาติสนิท หรือ คู่ครอง รายได้ลดลง การสูญเสียบทบาททางสังคม โดยทั่วไป ช่วงนี้บุคคลยังแข็งแรงแต่อาจต้องพึ่งพาผู้อื่นบ้าง อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงจะรู้จักการปรับตัว ช่วงนี้ยังเป็นช่วงที่มีสมรรถภาพด้านต่างๆ มากการปรับตัวควรใช้แบบ Engagement คือยังร่วมกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม ทั้งในและนอกครอบครัว

2. วัยสูงอายุตอนกลาง (The Middel Age Old) ช่วงอายุ 70-79 ปี เป็นช่วงที่เริ่มเจ็บป่วย เพื่อนสนิทและสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ใกล้เคียงกันเริ่มเสียชีวิตมากขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมน้อยซึ่งเป็นการปรับตัวแบบ Disingahement คือการเลิกเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม

3. วัยสูงอายุมาก (The Age Old) ช่วงอายุ 80-89 ปี ผู้ที่มีอายุช่วงนี้จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมยากขึ้น เพราะสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับคนอายุช่วงนี้ต้องมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น แต่ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังกระตุ้นความมีสมรรถภาพในแง่ต่างๆ ตามวัยผู้สูงอายุระยะนี้ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นมากกว่าวัยที่ผ่านมา

4. วัยสูงอายุมาก ๆ (The Very Age Old) ช่วงอายุ 90-99 ปี ผู้ที่มีอายุระดับนี้จำนวนค่อนข้างน้อย เป็นระยะที่มักมีปัญหาด้านสุขภาพมาก ผู้ที่อยู่อยู่ในระดับนี้ควรทำกิจกรรมที่ไม่ต้องแข่งขัน ควรทำกิจกรรมที่ตนเองพอใจและอยากทำ ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้ผ่านวิกฤติต่างๆ ของชีวิตมาแล้ว ด้วยดีมากมาย ช่วงนี้จะเป็นคาบแห่งความสุขสงบพอใจในตนเอง

สรุป การแบ่งช่วงผู้สูงอายุตามคำนิยามของซิงส์ (Craig) แบ่งเป็น 4 ช่วงด้วยกันได้แก่ วัยสูงอายุตอนต้น (The Young Old) อายุ 60-69 ปี เป็นช่วงวัยที่ต้องพบกับวิกฤตการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน วัยสูงอายุตอนกลาง (The Middel Age Old) อายุ 70-79 ปี เป็นช่วงวัยที่เจ็บป่วยและเสียชีวิตจะไม่ค่อยร่วมกิจกรรมกับสังคม วัยสูงอายุมาก (The Age Old) อายุ 80-89 ปี เป็นวัยที่ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมยาก และต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น และวัยสูงอายุมาก ๆ (The Very Age Old) อายุ 90-99 ปี เป็นช่วงอายุที่ผ่านวิกฤตต่างๆ ของชีวิตมาแล้วและพบกับความสุขสงบพอใจในตนเอง แนวคิดพื้นฐานในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุและบทบาทอำนาจหน้าที่ด้านการสงเคราะห์ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามภารกิจอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และองค์การบริหารส่วน

จังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ในการสงเคราะห์และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องมีการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้คุณภาพและประสิทธิภาพการจัดสวัสดิการและการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุเป็นมาตรฐานเดียวกัน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 10)

การจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ประกาศว่าด้วย ผู้สูงอายุของสมาชิกใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ

การที่ผู้สูงอายุมีจำนวนและสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นมากขึ้นส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านแรงงาน รายได้ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย สวัสดิการ ฯลฯ องค์การสหประชาชาติในฐานะที่เป็นองค์การความร่วมมือระดับชาติ ได้เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ จึงได้จัดให้มีการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุครั้งแรกขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2525 และได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติการระยะยาวระหว่างประเทศเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ในการประชุมสามัญครั้งที่ 45 ขององค์การสหประชาชาติ ได้มีมติให้ วันที่ 1 ตุลาคมของทุกปี เป็นวันผู้สูงอายุสากล (International Day for the Elderly) และในปีเดียวกันนี้ สมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติมีมติให้มีการประกาศว่าด้วยผู้สูงอายุ (Proclamation on Aging) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 5)

1. การสูงอายุของประชากรจะก่อให้เกิดความจำเป็นอันรีบด่วนที่รัฐบาลและเอกชนจะต้องกำหนดนโยบายและแผนงานเพื่อสนองความต้องการตามความจำเป็นให้เพียงพอ
 2. จำนวนผู้สูงอายุในภูมิภาคที่กำลังพัฒนาได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าในภูมิภาคที่พัฒนาแล้ว
 3. ในทศวรรษหน้าจะมีการร่วมมือ การเริ่มงานใหม่ และจัดสวัสดิการทรัพยากรให้กับผู้สูงอายุมากขึ้น
 4. ควรมีการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมในผู้สูงอายุ
 5. ชราภาพเป็นกระบวนการของอายุยืนยาว การเตรียมตัวเข้าสู่วัยชราจะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก และต่อเนื่องไปตลอดชีวิต
 6. ผู้สูงอายุย่อมหวังที่จะมีสุขภาพดีที่สุด เท่าที่เป็นไปได้
 7. การเข้าสู่วัยชราของผู้สูงอายุบางคน อาจต้องการบริการจากชุมชนและครอบครัว
- องค์การสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นการประชุมผู้นำประเทศจากทั่วโลก จำนวน 111 ประเทศซึ่งในการประชุมครั้งนี้ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญของงานด้านผู้สูงอายุ โดยได้ดำเนินการร่วมบริจาคเงินสมทบให้กับ UN Trust Fund

for Aging และได้จัดทำแผนผู้สูงอายุ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2565) เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การประชุมครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศด้านผู้สูงอายุ พ.ศ. 2545 (International Plan of Action on Aging 2002) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเรื่องผู้สูงอายุร่วมกัน ทั้งนี้เพราะประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แผนดังกล่าวครอบคลุมการพัฒนาผู้สูงอายุให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพชีวิต มีคุณค่าและศักดิ์ศรี โดยส่งเสริมให้ประชากรมุ่งสร้างชีวิตในแต่ละวัยบนพื้นฐานของการรักษาสุขภาพที่ดี เพื่อลดอัตราเจ็บป่วย และพิการในผู้สูงอายุ สร้างสังคมให้ทุกวัยอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ และการสนองความต้องการของผู้สูงอายุในสถานภาพต่างๆ เช่น พิกการ ทูพพลภาพ ยากจน ผู้ลี้ภัย สตรี รวมทั้งผู้สูงอายุในชนบท ภาวะคับขัน หรือภาวะสงคราม

ปฎิญาผู้สูงอายุไทย

ปฎิญาผู้สูงอายุไทยเป็นพันธกรณีเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ โดยสาระสำคัญของปฎิญาผู้สูงอายุไทยมีดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 5-7)

1. ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง และละเมิดสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้และผู้พิการที่สูงอายุ
2. ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัว โดยได้รับความเคารพ รัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
3. ผู้สูงอายุควรได้รับ โอกาสในการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน เพื่อสามารถปรับบทบาทของตนให้สมวัย
4. ผู้สูงอายุควรได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้สังคม มีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและตามความสมัครใจ โดยได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดความภูมิใจ และเห็นชีวิตมีคุณค่า
5. ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกัน และสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจร โดยเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบตามคตินิยม
6. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พึ่งพาตนเองได้ สามารถช่วยเหลือครอบครัวและชุมชน มีส่วน

ร่วมในสังคม เป็นแหล่งภูมิปัญญาของคนรุ่นหลัง มีการเข้าสังคม มีนันทนาการที่ดีและมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

7. รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบัน สังคม ต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

8. รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบัน สังคม ต้องตรากฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันและการบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิคุ้มครองสวัสดิภาพ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

9. รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบัน สังคม ต้องรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทยที่เน้นความกตัญญูทดแทนและเอื้ออาทรต่อกัน

สาระสำคัญของปฏิญญาผู้สูงอายุไทย คือ ผู้สูงอายุจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน รวมทั้งต้องได้รับการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครองและรอดพ้นจากการถูกละเมิดสิทธิที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติ โดยรัฐจะต้องเป็นกลไกหลักในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้สูงอายุด้วยการตรากฎหมาย

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

ในการที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ได้มีการจัดทำพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านการคุ้มครอง ส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ดังนี้

มาตรา 10 ให้สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและรับผิดชอบงานธุรการและงานวิชาการของคณะกรรมการและให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. จัดทำแนวทางปฏิบัติหลักเกี่ยวกับการคุ้มครองการส่งเสริมและการสนับสนุนสถานภาพ บทบาทและกิจกรรมของผู้สูงอายุเสนอต่อคณะกรรมการ
2. รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับงานคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
3. เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานหรือกิจกรรม

เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

4. สร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

5. ร่วมมือและประสานงานกับราชการบริหารส่วนกลางราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กรอื่นในการจัดให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ

มาตรา 11 ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนใน ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การบริการทางการแพทย์ และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ

2. การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

3. การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

4. การพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายชุมชน

5. การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย โดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือการบริการสาธารณสุขอื่น ๆ

6. การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม

7. การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

8. การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกละเมิดกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง

9. การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไข ปัญหาครอบครัว

10. การจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

11. การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

12. การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

13. การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา 17 “ผู้อุปการะเลี้ยงดูบุพการี ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ผู้นั้นมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษี ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในประมวล รัษฎากร”

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อพิทักษ์สิทธิคุ้มครองดูแล สนับสนุนให้เกิดการจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุครอบคลุมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน และยังรวมถึงการจัดสวัสดิการด้านการศึกษาการทำงาน และมีอาชีพที่เหมาะสม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี

บทบาทอำนาจหน้าที่ด้านการสงเคราะห์ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การสงเคราะห์ผู้สูงอายุเป็นภารกิจหน้าที่หนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะเพื่อประชาชน ซึ่งได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กล่าวคือ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16(10) กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการสังคมสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นการกล่าวถึงการสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมไว้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 3)

ผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นกลุ่มคนที่ยังไม่มีความมั่นคงในการดำรงชีพเพียงพอและยังประสบปัญหา ทั้งปัญหาเรื่องสุขภาพ ปัญหาทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการขาดรายได้ ปัญหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น การที่ผู้สูงอายุประสบปัญหาต่าง ๆ มากมายจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการสงเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนของผู้สูงอายุ รวมถึงพัฒนาผู้สูงอายุให้สามารถมีศักยภาพสูงขึ้น

สรุปคือกฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำบริการสาธารณะให้กับผู้สูงอายุ โดยอำนาจหน้าที่ดังกล่าวจะเกี่ยวกับการสงเคราะห์ การพัฒนา รวมทั้งการส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ

แนวทางการจัดทำมาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ

แนวทางการจัดทำมาตรฐานการให้บริการเพื่อสงเคราะห์ผู้สูงอายุ มาจากการประมวลและสงเคราะห์กรอบแนวคิดในการจัดสวัสดิการสังคมและการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุ และข้อกำหนด ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสรุปเป็นขั้นพื้นฐานแนวทางการจัดทำมาตรฐานการบริการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ โดยได้แบ่งเป็นประเภทมาตรฐานต่างๆรวม 6 ด้าน ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 29-32)

1. มาตรฐานด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล

1.1 จัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ

- 1.2 บริการตรวจสุขภาพที่บ้าน
- 1.3 บริการให้ความรู้ แนะนำ การดูแลสุขภาพที่ถูกต้องวิธีให้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุ เช่น จัดโครงการฝึกอบรมให้ผู้ที่ต้องดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน
- 1.4 บริการตรวจสุขภาพประจำปี
- 1.5 บริการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพและโรคภัยไข้เจ็บเป็นรายบุคคล
- 1.6 บริการออกบัตรประจำตัวให้กับผู้สูงอายุเพื่อรักษาฟรีในโรงพยาบาล
2. มาตรฐานด้านรายได้ผู้สูงอายุมีสิทธิรับการรักษายาพยาบาลจากสถานพยาบาลแห่งนั้น โดยไม่ต้องเสียค่ารักษาพยาบาล รักษาพยาบาลในที่นี้หมายถึงเงินที่สถานพยาบาลเรียกเก็บในการรักษาพยาบาล ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการสงเคราะห์ผู้สูงอายุด้านการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2535
 - 2.1 การบริการทางการแพทย์และการบริการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุบริการช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลการประกันสุขภาพบริการด้านกายภาพบำบัด
 - 2.2 จัดสวัสดิการด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนและไม่มีแหล่งพึ่งพิงที่เพียงพอ
 - 2.3 ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน
 - 2.4 การช่วยเหลือค่าครองชีพประจำวัน
 - 2.5 จ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ
 - 2.6 การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
 - 2.7 กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
 - 2.8 ให้ส่วนลดในรายการต่าง ๆ เช่น ค่าซื้อยา โดยสารลดภาระค่าโรงแรม ภัตตาคาร กิจกรรมด้านบันเทิง และสถานที่ราชการ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์โบราณสถาน อุทยานแห่งชาติ
 - 2.9 ให้ทุนประกอบอาชีพที่เหมาะสม
3. มาตรฐานด้านที่พักอาศัย
 - 3.1 บ้านพักคนชรา ที่เป็นบริการที่พักรักษาที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพและอารมณ์ หรือปัญหาอื่น ๆ
 - 3.2 สถานพยาบาลที่เป็นบริการที่พักรักษาสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการรักษาพยาบาลเป็นประจำและต่อเนื่อง หรือต้องการดูแลรักษาอย่างใกล้ชิด
 - 3.3 บ้านพักคนชราที่ต้องเสียค่าบริการส่วนหนึ่ง

3.4 บริการครอบครัวอุปการะเป็นบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวหรือ
ไร้ที่พึ่ง

3.5 การจัดที่พักอาศัยและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

4. มาตรฐานด้านนันทนาการ

4.1 การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อเป็นศูนย์กลางข่าวสาร แหล่งพบปะสังสรรค์
ของผู้สูงอายุ รวมทั้งเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมในวัน
สำคัญทางศาสนา จัดทัศนศึกษาด้านศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ

4.2 ศูนย์บริการผู้สูงอายุเพื่อให้บริการปรึกษาแก่ผู้สูงอายุ และสมาชิกใน
ครอบครัวเป็นสถานที่ออกกำลังกาย เล่นกีฬา พักผ่อนหย่อนใจทำงานอดิเรก

4.3 สโมสรผู้สูงอายุ เพื่อเป็นศูนย์รวมของผู้สูงอายุในการพักผ่อนออก
กำลังกาย พบปะสังสรรค์ การรับบริการตรวจสุขภาพ การเรียนอาชีพ การเรียนภาษาการรับปรึกษา
ปัญหา การบำเพ็ญประโยชน์ให้สังคม เช่น สอนหนังสือ เล่านิทาน สอนดนตรี สอนลีลาศ ตลอดจน
การเยี่ยมชมผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยและพิการ

4.4 บริการนันทนาการ งานรื่นเริงในวันนักขัตฤกษ์

4.5 การจัดกิจกรรมนันทนาการร่วมกับเยาวชน คนในชุมชน กลุ่มเครือข่าย

4.6 การทัศนศึกษาแหล่งธรรมชาติ ศาสนาสถานแหล่งที่ท่องเที่ยวนอก

สถานที่

5. มาตรฐานด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง

5.1 โอกาสในการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง
เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคม

5.2 การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร
สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น

5.3 การสงเคราะห์การจัดการศพตามประเพณี

5.4 จัดตั้งศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
โดยมีลักษณะการให้บริการดังนี้

1. การบริการภายในศูนย์ ได้แก่ บริการด้านสุขภาพอนามัย ภายภพบำบัด
สังคมสงเคราะห์ กิจกรรมเสริมรายได้ กิจกรรมเสริมความรู้ นันทนาการ และกิจกรรมด้านศาสนา

2. บริการหน่วยเคลื่อนที่ เป็นบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน โดย
การออกหน่วยเคลื่อนที่เยี่ยมชม ให้คำแนะนำปรึกษาแก้ไขปัญหา บริการด้านสุขภาพอนามัย และ
บริการด้านข้อมูลข่าวสาร

3. บริการบ้านพักฉุกเฉิน เป็นการบริการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือนร้อนเฉพาะหน้า โดยการรับเข้าบ้านพักในบ้านฉุกเฉินเป็นการชั่วคราว

5.5 บริการด้านศาสนกิจ และบริการฌาปนกิจสงเคราะห์

5.6 จัดฌาปนกิจสงเคราะห์

5.7 ลดหย่อนภาษีเงินได้ให้แก่บุตร ซึ่งเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุที่เป็นบุพการี และไม่มีรายได้ หรือมีรายได้น้อยกว่า 30,000 บาท

5.8 จัดให้มีกฎหมายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ

5.9 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องจนวาระสุดท้ายของชีวิต

5.10 รมรงค์ให้คนในครอบครัวและชุมชนเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ

5.11 ส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ

5.12 ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการให้ความรู้และข้อมูลแก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์

5.13 บริการด้านกฎหมาย เพื่อป้องกันรักษาความปลอดภัย สิทธิและสวัสดิการ

5.14 การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง

5.15 การให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางแก้ไขปัญหาครอบครัว

6. มาตรฐานด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

จัดตั้งและพัฒนาบริการทางด้านสังคมในชุมชนที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุมากที่สุด โดยเน้นการให้บริการถึงบ้านและมีการสอดประสานกันระหว่างบริการทางสุขภาพและทางสังคม โดยครอบครัวบริการดังต่อไปนี้

6.1 ศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ

6.2 ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในเวลากลางวัน

6.3 บริการเยี่ยมบ้าน

6.4 ระบบดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

6.5 บริการชุมชนเคลื่อนที่ไปในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกล

6.6 จัดตั้งระบบเฝ้าระวัง เกื้อกูล และดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน

6.7 จัดให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

6.8 ให้ความรู้ความสามารถให้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุและอาสาสมัครผู้ดูแล

6.9 สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกันในชุมชน

6.10 บริการแม่บ้าน โดยการจัดส่งแม่บ้านไปช่วยเหลือผู้สูงอายุ ในการทำงานบ้านต่าง ๆ เช่น การทำความสะอาดบ้าน ประกอบอาหาร และช่วยเหลืออื่น ๆ ที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุสบายขึ้น

แนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานตามมาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ

แนวทางขั้นตอนการดำเนินงานสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้ในการจัดทำแผนงาน หรือวางแผนทางกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนรวมทั้งจัดบริการสงเคราะห์ผู้สูงอายุได้ตามมาตรฐานตัวชี้วัดด้านต่าง ๆ มีแนวคิดพื้นฐานหลักการทำงานแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : 33-35)

1. แนวคิดพื้นฐาน

แนวคิดพื้นฐานที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การคิดและวางแผนการส่งเสริมและการพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

1.1 การเห็นคุณค่าผู้สูงอายุ ผู้บริหารท้องถิ่นสมาชิกสภาท้องถิ่น และประชาคมกลุ่มองค์กรชุมชน ต้องมีค่านิยมที่เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุว่ามีความสำคัญต่อสังคมและชุมชนท้องถิ่น

1.2 เป็นภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องตระหนักว่า การจัดสวัสดิการเพื่อการสงเคราะห์และการพัฒนาผู้สูงอายุถือเป็นภารกิจและอำนาจหน้าที่สำคัญที่จะต้องให้บริการและจัดสวัสดิการสงเคราะห์ผู้สูงอายุรวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

1.3 สร้างค่านิยมการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ ถือเป็นความร่วมมือร่วมใจของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมคิด ร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติเพื่อให้การสงเคราะห์และพัฒนาผู้สูงอายุเป็นไปอย่างยั่งยืน

2. หลักการทำงาน แนวทางการวางนโยบาย และวางแผนสงเคราะห์ผู้สูงอายุ มีดังนี้

2.1 ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยการรณรงค์ในเชิงความคิดเพื่อให้ทุกภาคส่วนในชุมชนเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ และก่อให้เกิดค่านิยมการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ ซึ่งเห็นว่าผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรที่สำคัญ ที่จะป็นเสาหลักแห่งภูมิปัญญาให้กับท้องถิ่นและควรจะได้จัดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิด วางนโยบายและแผนงาน เพื่อการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2.2 ยึดหลักประสานงานกับส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ

การประสานกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเป็นพี่เลี้ยง และเพื่อให้เป็นที่ปรึกษาและเพื่อให้เป็นที่ปรึกษา แนะนำ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ผู้สูงอายุรวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2.3 ยึดหลักการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นต้องมีข้อมูลพื้นฐานด้านผู้สูงอายุ ที่จัดเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบและสามารถรู้จำนวน และโครงสร้างผู้สูงอายุของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการรู้ศักยภาพของผู้สูงอายุทั้งที่พึ่งตนเองได้และพึ่งตนเองไม่ได้ ซึ่งจะต้องจัดไว้เป็นทำเนียบข้อมูลผู้สูงอายุ

2.4 ยึดหลักการเตรียมกลไกการทำงานด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบงานบริการ และการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ และอาสาสมัคร ตลอดจนการจัดให้มีคณะกรรมการด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงต้องจัดการวางแผนเตรียมการเรื่อง บุคลากร งบประมาณ สถานที่ เครื่องมือ และความรู้ความเข้าใจแนวทาง การพัฒนา

สรุป แนวทางขั้นตอนที่กำหนดขึ้น เพื่อให้สามารถนำไปดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ผู้สูงอายุและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยจะต้องมีการสำรวจและเก็บข้อมูลทะเบียนประวัติผู้สูงอายุและรายละเอียดเพื่อใช้ข้อมูลในการดำเนินงาน เพื่อให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมการทำงานได้อย่างทั่วถึง

แนวคิดเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม

ความหมายของสวัสดิการสังคม

“งานสวัสดิการสังคม” ถือว่าเป็นหลักประกันคุณภาพชีวิตที่ดี และการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคมนั้นๆ ให้ดำเนินไปอย่างราบเรียบเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

มาริสตา กูเพิซซ์(2546 : 92) กล่าวว่า การดำเนินการจัดสวัสดิการสังคม ให้แก่ประชาชนโดยทั่วไปและเฉพาะกลุ่ม รัฐเป็นผู้กำหนดแนวทาง หรือนโยบายในการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และสภาพสังคม ในขณะนั้นๆเป็นสำคัญ แล้วรัฐเป็นผู้ลงมือดำเนินการเองบ้าง หรือส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรเอกชนต่างๆ หรือกลุ่มชนในสังคมร่วมกันจัดบริการให้สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของประชาชน โดยหลักการสวัสดิการสังคมจึงมีความหมายในวงกว้าง 2 ประการ คือ

1. หมายถึง กลไกที่รัฐพึงนำมาใช้ในการกระจายความเป็นอยู่ที่ดีให้เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกันในสังคม โดยระหว่างผู้ที่มีมั่งมีกับผู้ที่ยากจน

2. หมายถึง การที่รัฐจะให้ความคุ้มครองในเรื่องมาตรฐานขั้นต่ำของรายได้ใน
โภชนาการสุขภาพ อนามัยที่อยู่อาศัย และการศึกษาแก่ประชาชนของตนอย่างเท่าเทียมกัน

ศรีหัทธิม พานิชพันธ์ (2534 : 34-36 ; อ้างถึงในบุญรอด ศรีผดุง. 2553 : 10-11)

กล่าวว่า การจัดสวัสดิการสังคมให้แก่บุคคลกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มทั่วไปนั้น จะต้อง
อาศัยการทำงานที่เป็นระบบมีการจัดการที่ดีพอเพื่อการดำเนินงานให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้
กำหนดไว้ว่า เป็นการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดความผาสุกของคนในสังคม หากพิจารณาถึง
ความหมายของงานสวัสดิการสังคมให้ไกลออกไปในประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศที่กำลัง
พัฒนาทั้งหลายแล้วพอจะจับประเด็นได้ ดังนี้

1. ความหมายที่ใช้ในองค์การสหประชาชาติ นั้น สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมที่จัด
ขึ้นอย่างเป็นระเบียบเพื่อช่วยให้บุคคลแต่ละคนสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคม
ได้ด้วยดี การที่จุดมุ่งหมายนั้นจะสัมฤทธิ์ผลด้วยดีโดยอาศัยหลักการดำเนินงาน 2 ประการ คือ การใช้
เทคนิคและวิธีการที่มุ่งช่วยให้บุคคลกลุ่มและชุมชนต่างๆ สามารถได้รับบริการตามความต้องการ
และสามารถแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการปรับตนให้เข้ากับลักษณะที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปทุกลักษณะใน
สังคมได้ด้วยดี และการร่วมมือกันดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ ในสังคมทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้มี
การปรับปรุงสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมได้ดียิ่งขึ้น

2. ความหมายที่ใช้ในประเทศอังกฤษ จะครอบคลุมถึงการจัดบริการอย่างกว้างๆ เพื่อ
ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และการกินดีอยู่ดีของประชาชน และเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เขอาอาศัย
อยู่ให้ดีขึ้น แรงจูงใจที่สำคัญยิ่ง คือ การเน้นให้ประชาชนมีความตระหนักว่าทุกชุมชนย่อมจะต้อง
รับผิดชอบในการช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าตลอดจนผู้ที่มีโชคความสาหัสยิ่งกว่าและจะต้องช่วยจัดหา
บริการต่างๆ ให้แก่บุคคลที่ไม่สามารถจัดบริการนั้นๆ ด้วยตนเอง

3. ความหมายที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา หมายถึง บริการต่างๆ ที่จัดให้แก่แต่ละ
บุคคลตลอดจนครอบครัวภายใต้ความอุปถัมภ์ของสังคม ทั้งนี้รวมถึงบริการอิสระสาขาอื่นๆ อัน
ได้แก่ สุขภาพอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัย การประกันสังคมแก่ประชาชน ดังนั้นบริการเหล่านี้จึง
อาจจัดขึ้นเพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนของรัฐมีสุขภาพอนามัย การศึกษา และสวัสดิการดีเป็นเบื้องต้น
เพื่อส่งเสริมการใช้ชีวิตร่วมกันเป็นกลุ่ม และการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละบุคคลให้ดีขึ้นเพื่อช่วยให้
ประชาชนรู้จักใช้สิทธิในการใช้บริการ และสถาบันต่างๆ ในสังคมได้โดยสะดวกตลอดจนเพื่อ
ช่วยเหลือบุคคลที่ประสบความยุ่งยาก และต้องการบริการต่างๆ

4. สำหรับบริการทางสังคมในประเทศที่กำลังพัฒนานั้นกินความ ไปถึงบริการต่างๆ

อาทิบริการสวัสดิการครอบครัวและเด็ก สังกมสงเคราะห์ในโรงเรียนการสังคมสงเคราะห์ทาง การแพทย์ฝ่ายกายและฝ่ายจิต บริการอาคารสงเคราะห์ การสงเคราะห์ในโรงเรียน อุดสาหกรรม เป็นต้น

วิจิตร รวิวงศ์ (2532 : 5 ; อ้างถึงในวันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ. 2543 : 1-2) ได้ให้ ความหมายว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมที่รัฐบาลและเอกชนทุกระดับจัดให้มีขึ้นทั้งที่เป็น ทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มี ความรู้จากหลายสาขา ไม่เฉพาะแต่นักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น ทั้งนี้จุดศูนย์กลางของงานสวัสดิการ สังคมคือประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและมีหลักประกัน งานสวัสดิการไม่ เพียงแต่จะช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาแก่บุคคลที่ประสบความเดือดร้อนเท่านั้น แต่ยังรวมถึง มาตรการป้องกันและส่งเสริมสวัสดิการทางสังคมให้ดีขึ้นด้วย ประการที่สำคัญสวัสดิการสังคมคือ เป็นส่วนหนึ่งของงานพัฒนาสังคม

ฟรายแลนเดอร์ (Friendlander.1980 : 12 ; อ้างถึงในวันทนีย์ วาสิกะสินและคณะ. 2543 : 1) ได้ให้ความหมายว่าสวัสดิการสังคมเป็นระเบียบนโยบาย ผลประโยชน์ และบริการซึ่งจะทำให้ การดำเนินการจัดบริการต่างๆเป็นไปโดยสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เป็นที่ยอมรับกันว่า สวัสดิการสังคมเป็นบริการพื้นฐานที่มีความสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและถาวร เปลี่ยนแปลงจากสภาวะที่เคยยากลำบาก ไปสู่สิ่งที่คาดหวังว่าดีกว่า รวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ใน ที่สุด

ด้วยความที่งานสวัสดิการสังคมมีความหมายที่ครอบคลุมถึงระดับนโยบายรัฐในการ ดำเนินงานเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งกลุ่มทั่วไป และเฉพาะกลุ่มอันถือว่าเป็นการ กำหนดแนวทางในระดับเบื้องต้น จนนำไปสู่การนำเอานโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึง เป้าหมายที่ได้วางไว้ งานสวัสดิการสังคมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศอันนำไปสู่ ความสงบสุขในสังคม และความกินดีอยู่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในประเทศ

ความสำคัญของสวัสดิการสังคม

งานสวัสดิการสังคมยังถือว่าเป็นงานที่มีขอบข่ายที่กว้างขวางมีความสัมพันธ์ และ เกี่ยวข้องกับทุกส่วนในสังคม ทั้งในด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคงของชาติ ด้าน เกียรติภูมิของประเทศ และด้านสิทธิมนุษยชน โดยพิจารณาเห็นได้จาก ความสำคัญในส่วนที่มีความ เกี่ยวข้องดังนี้ (สุเทพ เชาวลิต. 2527 : 4 ; อ้างถึงในบุญรอด ศรีผดุง. 2553 : 12)

1. ด้านการปกครอง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลมีหน้าที่จะต้อง บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน สร้างความอยู่ดีกินดีของประชาชน
2. ด้านเศรษฐกิจ ประชากรเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศชาติ การที่จะสร้างสรรค์

ความเจริญในทุกๆด้านให้กับประเทศชาติได้นั้นประชาชนเป็นตัวจักรกลสำคัญในทางเศรษฐกิจ กิจการทั้งหลายสำเร็จได้ผลสมบูรณ์นั้นย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรเป็นสำคัญ ถ้าหาก ประชาชนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามสมควรแล้วก็จะตกเป็นภาระแก่สังคมที่จะต้องเข้า ช่วยเหลือบุคคลเหล่านั้นให้ช่วยตนเองได้โดยเร็วที่สุด ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของ ประเทศชาติต่อไปอีกด้วย

3. ด้านความมั่นคงของชาติ ประกอบด้วยความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนความมั่นคงทางด้านการป้องกันประเทศด้วยกำลังสำคัญในการป้องกัน ประเทศนั้นก็คือ ประชาชนที่จะเข้าเป็นทหาร ทหารที่เข้มแข็งย่อมมาจากประชาชนที่เข้มแข็งด้าน ร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์

4. ด้านเกียรติภูมิของประเทศ ปัจจุบันการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประเทศสามารถ ติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้มองเห็นถึงความเป็นอยู่และวิถีของประชาชนในประเทศนั้น ด้วย รัฐบาลมีหน้าที่สร้างหลักประกันในกิจการที่ประชาชนได้รับผล ประโยชน์ร่วมกันหากประเทศ ใดประชาชนตกอยู่ในสภาพที่มีความเดือดร้อน ทุกข์ยาก ถูกทอดทิ้ง นั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงบริการ ด้านสวัสดิการสังคมของประเทศนั้นอาจเป็นวิถีทางหนึ่งซึ่งนำมาแห่งความเสื่อมเสียเกียรติภูมิของ ประเทศ

5. ด้านสิทธิมนุษยชน งานสวัสดิการสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็น และเป็นที่ต้องการของ มนุษยชนทั่วโลก ทุกคนมีสิทธิที่จะมีความเป็นอยู่ในมาตรฐานที่ถูกต้องเหมาะสมในด้านสุขภาพ ความผาสุกของตนเองและครอบครัวรวมทั้งในด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การ รักษาพยาบาล และบริการสังคมที่จำเป็นอื่นๆ

สรุปได้ว่าสวัสดิการสังคมมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาประเทศชาติ ตั้งแต่ด้านการ ปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคงของชาติ ด้านเกียรติภูมิของประเทศ และด้านสิทธิมนุษยชน หากประชาชนได้รับสวัสดิการที่ดีแล้ว ประชาชนก็จะมีความสุขเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดที่จะ พัฒนาประเทศชาติให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

ขอบเขตงานสวัสดิการสังคม

สวัสดิการสังคมเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางช่วยเสริมสร้างพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์ อย่างดียิ่ง และถือเป็นหลักคุณภาพชีวิตที่ดีทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบเรียบ เป็นสิ่งสำคัญ ต่อมนุษย์ และมีขอบเขตของงานดังนี้

สุเทพ เชาวลิต (2527 : 4 ; อ้างถึงในบุญรอด ศรีผดุง. 2553 : 13) กล่าวว่าการเนนการ เกี่ยวกับการจัดบริการด้านสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป และแก่ประชาชนด้อยโอกาส หรือผู้ที่ได้ประสบกับปัญหาความเดือดร้อนลำบาก และขัดข้องในด้านต่างๆหน่วยงานทางภาครัฐ

และเอกชนทั่วไปเป็นผู้ดำเนินการให้บริการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ประสบปัญหาในการจัดให้บริการด้านสวัสดิการสังคมของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ดังกล่าวมานั้นมีขอบเขตการทำงานที่ได้ครอบคลุมถึง 3 ประการใหญ่ด้วยกันคือ

1. สาธารณูปการ (Public Assistance) ในการให้ความช่วยเหลือในแบบสาธารณูปการนั้นประกอบด้วยงานหลักในการให้ความช่วยเหลือ 3 ประการ คือการให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน (Cash)การให้ความช่วยเหลือเป็นสิ่งของ(In kind)การให้ความช่วยเหลือในรูปของบริการ(Services)

2. การประกันสังคม (Social Insurance)คือการประกันสังคมเป็นวิธีการที่รัฐบาลออกกฎหมายบังคับให้ประชาชนทำการประกันรายได้ของรัฐบาลและมีนายจ้างเข้ามาช่วยออกเงินสมทบการที่รัฐบาลบังคับให้ประชาชนประกันรายได้ไว้เพื่อประโยชน์ของผู้ประกันเองในยามที่ผู้นั้นขาดรายได้ขึ้นจะได้ไม่เดือดร้อน

3. บริการสาธารณะ (Public Services) การที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลือประชาชน กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นการทั่วไป โดยไม่คำนึงถึงว่า ผู้นั้นจะต้องมีความเดือดร้อนจริงๆหรือไม่ และผู้รับบริการก็ไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมบริจาคสมทบเหมือนการประกันสังคม

สรุปขอบเขตงานสวัสดิการสังคม นั้นครอบคลุม 3 ประการใหญ่ด้วยกันคือ ด้านสาธารณูปการเป็นการให้ความช่วยเหลือ เกี่ยวกับด้านการเงิน เกี่ยวกับสิ่งของ และการให้บริการด้านการประกันสังคม เป็นการใช้กฎหมายบังคับให้ประชาชนประกันรายได้เพื่อประโยชน์ของตนและด้านบริการสาธารณะ เป็นการให้บริการโดยทั่วไปของรัฐบาลต่อประชาชน

แนวคิดการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองรูปแบบหนึ่งที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศและเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีความสำคัญต่อการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน

ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การให้นิยามหรือความหมายเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น ได้มีนักวิชาการให้ความหมายการปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้หลายท่านดังนี้

วุฒิสาร ตันไชย (2547 : 1) ได้กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางหรือส่วนกลางได้กระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์การที่มีสิทธิตามกฎหมายมีพื้นที่และประชากรเป็นของตนเอง ประการสำคัญขององค์กรดังกล่าวจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม การมอบอำนาจจากส่วนกลางมี

วัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบบประชาธิปไตย

โกวิทช์ พวงงามและอลงกรณ์ อรรถแสง (2547 : 13) มีความเห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีหน้าที่บริหารงานในแต่ละท้องถิ่น มีผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้ง จากประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารงานอย่างอิสระในเขตพื้นที่ที่กำหนดมีอำนาจในการบริหารการเงินและการคลัง กำหนดนโยบายของตนเองรวมทั้งหน้าที่ดำเนินกิจกรรมภายในกรอบที่กฎหมายบัญญัติเพื่อประโยชน์ของรัฐและประชาชนในท้องถิ่น

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2547 : 22) ให้ความหมายว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งส่วนราชการ ได้มอบอำนาจในการปกครองและการบริหารกิจการให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในขอบเขตอำนาจหน้าที่และพื้นที่ของตนที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย โดยมีความเป็นอิสระตามควร

ฮอลโลเวย์ (Holloway, 1951 : 101-103 ; อ้างถึงในปราน สุวรรณมงคล. 2547 : 1-2) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอนมีประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

คลาร์ก (Clarke. 1957 : 87-89) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด โดยเฉพาะและหน่วยการปกครองดังกล่าวนี้ จัดตั้งและอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

มอนตาญ (Montagu. 1984 : 574) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่น ได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระเพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่นมีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาคแต่ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ยังต้องอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

สรุป หลักการปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญจำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม มีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเองมีคณะผู้บริหารในการบริหารงานและสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ

วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ในการปกครองโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามี

ส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง นักวิชาการจำแนกวัตถุประสงค์ในการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

โกวิท พวงงาม (2546 : 24-25) ได้เสนอความคิดเห็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้ดังนี้

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในด้านการเงิน บุคลากร ตลอดจนระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการให้บริการชุมชน และทำให้เกิดความประหยัด เนื่องจากหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ จะมีเงินงบประมาณสามารถหารายได้ให้กับท้องถิ่นทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลที่ต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก

2. การปกครองท้องถิ่นเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพราะความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรให้บริการจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงและมักมีความล่าช้า หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประชาชนเป็นผู้บริหารย่อมจะสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง

3. หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถาบันที่ให้การศึกษารอบอบประชาชนไปโดยแก่ประชาชน โดยการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีการปกครองตนเองทั้งในบทบาทของฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติ การปฏิบัติหน้าที่ให้หลากหลายบทบาท มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้กระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยระดับชาติได้เป็นอย่างดี การปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้โดยมีต้องพึ่งรัฐบาล ทั้งยังเป็นการวางรากฐานและส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองสามารถทำให้ประชาชนเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

สรุป การปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายอำนาจการบริหาร ทั้งด้านงบประมาณ และบุคลากรในการปฏิบัติงาน ให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้โดยมีต้องพึ่งรัฐบาล ทั้งยังเป็นการวางรากฐานและส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองสามารถทำให้ประชาชนเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

จากแนวความคิดในการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐในอันที่จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชน โดยยึดหลักการกระจาย

อำนาจปกครองและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การปกครองท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญดังนี้

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2547 : 22) จำแนกลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายจากส่วนกลาง มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอนและมีคณะผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานอย่างเป็นทางการและมีอำนาจในด้านการคลังมีอิสระในการกำหนดนโยบายและมีการบริหารงานของตนเอง

ปธาน สุวรรณมงคล (2547 : 4-5) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้

1. เป็นนิติบุคคล นิติบุคคลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยอำนาจของกฎหมาย การเป็นนิติบุคคลจึงเป็นการแสดงถึงฐานะทางกฎหมาย สำหรับการปกครองท้องถิ่นถือเป็นนิติบุคคลในกฎหมายมหาชน โดยมีกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายนั้นๆ และสามารถก่อหนี้พันธะทางกฎหมาย
2. มีอำนาจหน้าที่เฉพาะจะมีการดำเนินกิจการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นกาลเฉพาะให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบนั้นๆ ซึ่งอาจเป็นการระบุนหน้าที่ไว้โดยชัดเจนหรืออาจเป็นการระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถริเริ่มกระทำการใดๆที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้
3. ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง โดยทั่วไปสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น จะมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน โดยสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ส่วนผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นอาจมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน หรืออาจมาจากการเลือกตั้งทางอ้อม โดยสภาเป็นผู้เลือกคณะบริหารท้องถิ่นก็ได้ตามที่กฎหมายกำหนด
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม
5. มีอิสระการบริหารอย่างเพียงพอ ในขอบเขตหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนด โดยรัฐบาลกลางมีหน้าที่เพียงสนับสนุนส่งเสริมและกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6. มีอำนาจในการจัดหารายได้และใช้จ่ายรายได้อย่างอิสระตามควร มีการจัดหารายได้ในท้องถิ่นของตนอย่างเพียงพอต่อการบริหารงาน มีแหล่งรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง เพื่อแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

7. มีการกำกับดูแลจากรัฐ การปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของรัฐและจัดตั้งโดยมีกฎหมายรองรับ มีใช้องค์กรที่เป็นอิสระจากรัฐ การกำกับดูแลเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็นไม่ขัดกับหลักความเป็นอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน

พรชัย เทพปัญญาและคณะ (2547 : 1) ให้ความเห็นว่าลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เป็นองค์กรที่มีการปฏิบัติงานต่อเนื่องกันโดยไม่ขาดตอนไม่ใช้เดี๋ยวทำเดี๋ยวหยุด มีอำนาจที่จะกระทำกิจกรรมสาธารณะมีความสามารถที่จะทำสัญญากับบุคคลหรือนิติบุคคลได้ มีสิทธิฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องคดีความในศาลได้และมีความสามารถที่จะเก็บภาษีของตนเอง

สรุป ลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบนั้นๆ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ประชาชนมีสิทธิเลือกและถอดถอนบุคคลที่จะเข้าปกครองตนเองได้

รูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินพุทธศักราช 2534 กฎหมายหลักที่กำหนดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้กำหนดการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในท้องถิ่นที่เห็นสมควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองดังนี้

รูปแบบองค์กรปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม รวม 5 ประเภท ประกอบด้วย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไป

1.1 องค์กรบริหารส่วนจังหวัด จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์กรบริหารส่วนจังหวัดพุทธศักราช 2540 ปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด 75 แห่ง ซึ่งเท่ากับจำนวนจังหวัดของการปกครองส่วนภูมิภาค

1.2 เทศบาลและสุขาภิบาล จัดตั้งตามพระราชบัญญัติเทศบาลพุทธศักราช 2496 ต่อมาปี 2542 ได้มีการยกฐานะสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาล ซึ่งสามารถแบ่งเทศบาลออกได้เป็นเทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล

1.3 องค์กรบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบล่าสุดที่เริ่มจัดตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติองค์กรบริหารส่วนตำบล เดือนธันวาคมพุทธศักราช 2537

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

2.1 กรุงเทพมหานคร เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพิเศษที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติกรุงเทพมหานคร

2.2 เมืองพัทยา เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพิเศษที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติเมืองพัทยา

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งจะประกอบด้วยฝ่ายบริหารและสภาท้องถิ่น โดยที่สมาชิกสภาท้องถิ่นได้รับการคัดเลือกจากประชาชนทุก 4 ปี ซึ่งหัวหน้าฝ่ายบริหารได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งจะทำหน้าที่ดูแลประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ และต้องประสานงานกับการปกครองส่วนกลางและภูมิภาคด้วย เช่น งบประมาณประจำปีขององค์การปกครองท้องถิ่นแต่ละระดับต้องเสนอขอความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ และการบริหารงบประมาณจะได้รับการตรวจสอบโดยสำนักตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้การปกครองรวมไปถึงการบริหารประเทศและท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางเดียวกันปัจจัยสำคัญที่จะทำให้้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบได้อย่างราบรื่นนั้น ก็คือรายได้ที่เพียงพอสำหรับรายจ่ายที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่การจัดหาบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

สรุป รูปแบบขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพิเศษ คือ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

เทศบาล นับได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบแรกของประเทศไทย โดยถือกำเนิดขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พุทธศักราช 2476 ถือว่าเป็นหน่วยการปกครองที่ส่วนท้องถิ่นที่มีประวัติความเป็นมายาวนานที่สุด เมื่อพุทธศักราช 2440 รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริให้ทดลองจัดตั้งหน่วยการปกครองแบบใหม่ในระดับท้องถิ่น เรียกว่า สุขาภิบาล และมีการจัดตั้งกรมสุขาภิบาลขึ้นมาสำหรับเจ้าพนักงานที่จะเข้ามาดูแลสุขาภิบาลกรุงเทพฯ นั้น เสนาบดีกระทรวงนครบาลเป็นผู้เลือก (โกวิทย์ พวงงาม. 2550 : 105)

การจัดตั้งเทศบาล

เทศบาลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปหนึ่งของไทยปัจจุบันมีพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 เป็นกฎหมายแม่บท กำหนดให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลทั้งนี้ (สมพงษ์ ฟุ้งทวีวงศ์. 2543 : 48) โดยแบ่งเทศบาลเป็น 3 ประเภท คือ

1. เทศบาลตำบลการยกฐานะท้องถิ่นใดให้เป็นเทศบาลตำบล กฎหมายไม่ได้กำหนดจำนวนราษฎร และความหนาแน่นของราษฎรไว้เพียงกำหนดให้เป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองหนาแน่นพอสมควรมีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด ในทางปฏิบัติท้องถิ่นจะยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลนั้น มักจะได้แก่ องค์การปกครองท้องถิ่น รูปสภาภิบาลอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ได้วางหลักเกณฑ์การยกฐานะสภาภิบาล เป็นเทศบาลตำบล ให้มีรายได้จริงโดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีที่แล้วมา ตั้งแต่ 12,000,000 บาทขึ้นไปมีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนเป็นต้นไปมีความหนาแน่นของประชากรตั้งแต่ 1,500 คน ต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร และได้รับความเห็นชอบจากราษฎรในท้องถิ่นนั้น

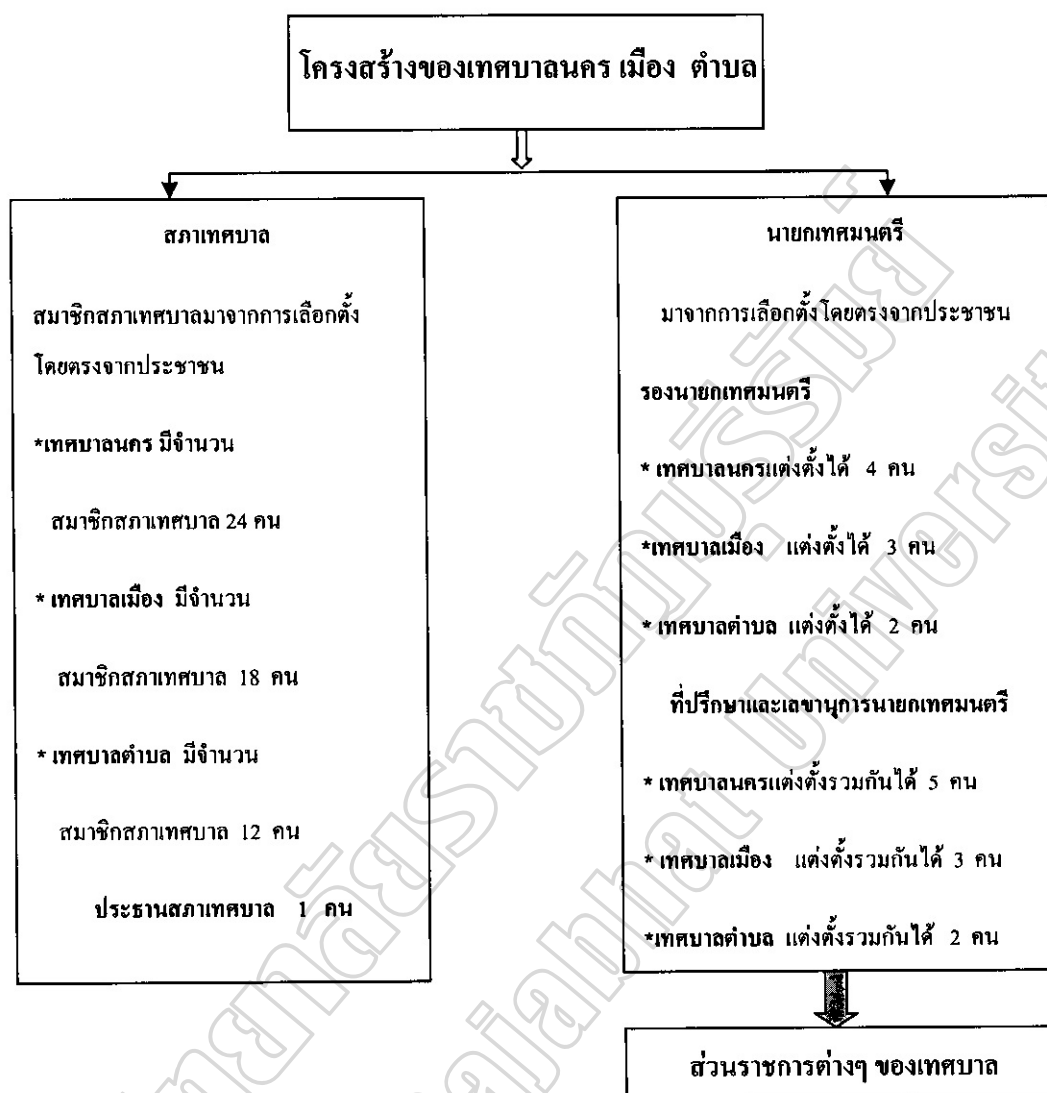
2. เทศบาลเมืองการยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้ต้องเป็นท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของ ศาลากลางจังหวัดทุกแห่งให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์อื่นๆ ประกอบสำหรับท้องถิ่นที่มีใช้ที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้ จะต้องเป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไปมีราษฎรอาศัยอยู่หนาแน่นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อหนึ่งตารางกิโลเมตรและมีรายได้พอที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

3. เทศบาลนครท้องถิ่นที่จะยกฐานะเป็นเทศบาลนคร ได้ จะต้องเป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไปมีราษฎรอาศัยอยู่หนาแน่นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อหนึ่งตารางกิโลเมตรและมีรายได้พอที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลนคร

ในการจัดตั้งเทศบาลนั้น ได้แบ่งเทศบาลออกเป็น 3 ประเภท โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรความเจริญทางเศรษฐกิจและความสำคัญทางการเมืองเป็นหลักซึ่งในการจัดตั้งเทศบาลทุกประเภทนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากราษฎรในท้องถิ่นและต้องมีการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

โครงสร้างของเทศบาล

โครงสร้างของเทศบาล มีการเปลี่ยนแปลงตลอด ซึ่งปัจจุบันนี้ใช้โครงสร้างรูปแบบนายกเทศมนตรี โดยเทศบาลทุกประเภทนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนเท่านั้นเพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยในท้องถิ่นและเพื่อความคล่องตัวของฝ่ายบริหารและประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานเทศบาลมากขึ้น โดยมีโครงสร้างดังนี้

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างของเทศบาล

ที่มา: โควิทย์ พวงงาม (2550 : 114)

อำนาจหน้าที่ของเทศบาล

อำนาจหน้าที่ของเทศบาล ได้แก่ หน้าที่ที่เทศบาลต้องกระทำและกิจการที่ไม่บังคับให้ทำ แต่สามารถจัดทำได้ตามกำลังของตน โดยพิจารณาจากความจำเป็นของประชาชนในพื้นที่เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ของเทศบาลจำต้องกระทำ

- 1.1 รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- 1.2 ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ

ปฏิญญา

- 1.3 รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 1.4 ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
- 1.5 ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
- 1.6 ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- 1.7 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- 1.8 บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- 1.9 ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
- 1.10 ให้มีโรงฆ่าสัตว์
- 1.11 ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้
- 1.12 ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
- 1.13 ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ
- 1.14 ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 1.15 ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น
- 1.16 หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล
2. กิจการที่อาจจัดทำในเขตเทศบาล
 - 2.1 ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
 - 2.2 ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
 - 2.3 บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
 - 2.4 ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
 - 2.5 ให้มีและบำรุงโรงพยาบาล
 - 2.6 ให้มีการสาธารณสุข
 - 2.7 จัดทำกิจการซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข
 - 2.8 จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา
 - 2.9 ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการศึกษาและพลศึกษา
 - 2.10 ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
 - 2.11 ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น
 - 2.12 เทศพาณิชย์

นอกจากนี้ เทศบาลยังมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
2. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
3. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
4. การสาธารณูปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ
5. การสาธารณูปการ
6. การส่งเสริม การฝึกและประกอบอาชีพ
7. การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
8. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. การจัดการศึกษา
10. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และ

ผู้ด้อยโอกาส

ท้องถิ่น

11. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
12. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด และการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
13. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
14. การส่งเสริมกีฬา
15. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
16. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
17. การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
18. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
19. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
20. การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
21. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
22. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
23. การรักษาความปลอดภัยความเป็นระเบียบเรียบร้อย การอนามัย โรงมหรสพและ

สาธารณสุขสถานอื่น ๆ

24. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

25. การผังเมือง

26. การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร

27. การดูแลรักษาที่สาธารณะ

28. การควบคุมอาคาร

29. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

30. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษา
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

31. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการ
ประกาศกำหนด

อำนาจหน้าที่ของสภาเทศบาล

สภาเทศบาล ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติมีสมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้ง โดยตรงจาก
ประชาชน เช่นเดียวกันนายกเทศมนตรี สมาชิกทั้งหมดรวมกันเป็นสภาเทศบาลเพื่อทำหน้าที่ฝ่ายนิติ
บัญญัติ ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 ดังนี้

1. เลือกประธานสภาและรองประธานสภาเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง หรือมีมติให้
ประธานสภาเทศบาลหรือรองประธานสภาเทศบาลพ้นจากตำแหน่ง

2. เลือกสมาชิกสภาเทศบาลตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญของสภาเทศบาลและเลือกตั้ง
บุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญของสภาเทศบาล

3. รับนโยบายของนายกเทศมนตรีก่อนนายกเทศมนตรีเข้ารับหน้าที่และรับทราบรายงาน
แสดงผลการปฏิบัติงานตามนโยบายที่นายกเทศมนตรีได้แถลงไว้ต่อสภาเทศบาลเป็นประจำทุกปี

4. อนุมัติร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะยาวและแผนพัฒนาสามปีของเทศบาล

5. ให้ความเห็นชอบร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างเทศบัญญัติ
งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของเทศบาล

6. ในที่ประชุมสภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาลมีสิทธิเลือกตั้งกระทุ้งตามนายกเทศมนตรี
หรือรองนายกเทศมนตรี เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป โดยไม่มีการลงมติ

7. ในกรณีกิจการอื่นใดอาจส่งผลกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของเทศบาลหรือประชาชน
ในท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาลจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่หรือ
นายกเทศมนตรีสามารถเสนอต่อประธานสภาเทศบาล เพื่อให้มีการออกเสียงประชามติได้และ
ประกาศให้ประชาชน

สรุป สภาพเทศบาล ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้ง โดยตรงจากประชาชน มีหน้าที่หลัก ในการพิจารณาเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและเทศบัญญัติที่มีผลบังคับใช้ในชุมชน

บริบทของเทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

จากนี้ผู้วิจัยขอกล่าวถึงบริบทของเทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยสังเขปดังนี้ (เทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา. 2554– 2556: 3-13)

ตำบลยายแยมวัฒนามีทั้งหมดจำนวน 16 หมู่บ้านในสมัยก่อนขึ้นกับตำบลถาวรขณะนั้น ตำบลถาวรขึ้นกับตำบลตาเป็ก อยู่ในเขตอำเภอนางรอง เมื่อจัดตั้งตำบลถาวรขึ้นตำบลยายแยมวัฒนา ซึ่งสังกัดอยู่ในตำบลถาวร ได้ย้ายมาอยู่ในเขตอำเภอละหานทราย และเมื่อ พ.ศ. 2520 ได้แยกตำบลยายแยมวัฒนาออกจากตำบลถาวร โดยมีกำนันบุญมา พรหมดี และกำนันเรียง แก่นจัด เป็นผู้นำ ตำบลยายแยมวัฒนา ได้แยกออกจากอำเภอละหานทราย เป็นอำเภอเฉลิมพระเกียรติ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2539 เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ในวโรกาสครบรอบ 50 ปี

ตำบลยายแยมวัฒนาได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลยายแยมวัฒนา เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2539 และได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลยายแยมวัฒนาเป็นเทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา ในวันที่ 17 กรกฎาคม 2551

สภาพทั่วไป

1. ที่ตั้ง

เทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์อยู่ห่างจาก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ประมาณ 12 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดบุรีรัมย์ ประมาณ 90 กิโลเมตร

ทิศเหนือจดตำบลตาเป็ก	อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศใต้จดตำบลตาจง	อำเภอละหานทราย	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออกจดตำบลจรเข้มาก	อำเภอประโคนชัย	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันตกจดตำบลถาวร	อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	จังหวัดบุรีรัมย์

2. เนื้อที่

พื้นที่เทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา มีเนื้อที่ประมาณ 81 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 50,625 ไร่

3. ลักษณะภูมิอากาศ

ตำบลยายเข้มวัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ มีภูมิอากาศแบบร้อนชื้นเดือนที่หนาวที่สุดมีอุณหภูมิต่ำกว่า 20 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนอากาศร้อนมาก ฤดูฝนฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล

4. ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มสลับกับเนินลักษณะคล้ายลูกกระพอน มีลำห้วยลำปะเทียไหลผ่านตำบล และมีอ่างเก็บน้ำจำนวน 2 แห่ง

5. จำนวนประชากรตำบลยายเข้มวัฒนา

ประชากรชายทั้งหมด 4,279 คน ประชากรหญิงทั้งหมด 4,164 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,014 ครัวเรือน และมีผู้สูงอายุ 951 คน (สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา. 2554)

สภาพทางเศรษฐกิจ

1. การประกอบอาชีพของประชากรตำบลยายเข้มวัฒนามีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้แก่ทำนาเป็นหลัก

รายละเอียดการประกอบอาชีพของประชากรตำบลยายเข้มวัฒนา จำแนกตามครัวเรือนทั้งตำบลมี ดังต่อไปนี้

1. อาชีพเกษตรกรรม
2. อาชีพรับจ้างทั่วไป
3. อาชีพค้าขาย
4. อาชีพเลี้ยงสัตว์
5. อาชีพทอผ้าไหม
6. อาชีพอื่นๆ

2. หน่วยเศรษฐกิจในเขตเทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา จำนวน 122 แห่ง

1. ปั้มน้ำมัน	4	แห่ง
2. ร้านค้า	67	แห่ง
3. โรงสีข้าว	28	แห่ง
4. ร้านเสริมสวย	4	แห่ง
5. ร้านซ่อมรถ	7	แห่ง
6. ร้านเย็บผ้า	8	แห่ง

7. บริษัท	9	แห่ง
8. ท่าข้าว	1	แห่ง
9. เครื่องข่ายโทรศัพท์	2	แห่ง
10. ร้านอาหาร	7	แห่ง

สภาพทางสังคม

การศึกษา

1. โรงเรียนประถมศึกษา	4	แห่ง
2. โรงเรียนขยายโอกาส	1	แห่ง
3. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	16	แห่ง
4. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ	1	แห่ง
5. ห้องสมุดประชาชน	1	แห่ง

สถาบันและองค์กรศาสนา

1. วัด	4	แห่ง
1.1 วัดเจริญนิมิต		
1.2 วัดสุขสำราญ		
1.3 วัดใหม่ยายแ้ม		
1.4 วัดคีรีเขต		
2. สำนักสงฆ์	5	แห่ง
2.1 บ้านโนนทอง		
2.2 บ้านโนนศิลา		
2.3 บ้านชุมพรพัฒนา		
2.4 บ้านเขาคิน		
2.5 บ้านโนนเจริญ		

การสาธารณสุข

1. สถานีอนามัย	2	แห่ง
- สถานีอนามัยบ้านวัฒนาใหม่		
- สถานีอนามัยบ้านโคกหญ้าคา		
2. บุคลากรกระทรวงสาธารณสุข	จำนวน	5 คน
3. อาสาสมัครสาธารณสุข	จำนวน	169 คน
4. อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ	ร้อยละ	100

5. หอกระจายข่าว จำนวน 16 แห่ง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1. สถานีตำรวจภูธร จำนวน - แห่ง
2. สถานีดับเพลิง จำนวน - แห่ง

การบริการด้านพื้นฐาน

การคมนาคมมีถนนระหว่างตำบลอำเภอ มีเส้นทางดังต่อไปนี้

1. ทางหลวงชนบทหมายเลข 4002 ถนนลาดยาง จากบ้านยายแถม –
สะพานทรายระยะทาง 12 กิโลเมตร
2. ถนนลาดยางจากบ้านยายแถม–บ้านโนนทองระยะทาง 2 กิโลเมตร
3. ทางหลวงชนบทถนนลาดยาง จากบ้านยายแถม – โครกเมือง ระยะทาง
6 กิโลเมตร
4. ถนนลาดยางจากบ้านเขาคิน–อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ระยะทาง 6
กิโลเมตร

การโทรคมนาคม

1. ที่ทำการไปรษณีย์สาขาย่อย จำนวน 1 แห่ง
2. โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 23 แห่ง

การไฟฟ้า ตำบลยายแถมวัฒนา มีไฟฟ้าครบทุกหมู่บ้าน ยกเว้นครัวเรือน
ที่แยกออกไปอยู่ใหม่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ในครัวเรือน จำเป็นต้องขยายเขตไฟฟ้า

1. ประชากรที่ใช้ไฟฟ้า จำนวน 8,462 คน

แหล่งน้ำธรรมชาติ

1. ลำห้วยมี 1 สาย
 - ห้วยลำปะเทีย
2. คลอง มี 2 สาย
 - คลองปุ่น
 - คลองหมาหิว

3.หนองมี 9 แห่ง

- หนองตะเคียน หมู่ที่ 10
- หนองโสน หมู่ที่ 4
- หนองเตี้ย หมู่ที่ 15
- หนองระกาโกง หมู่ที่ 4

- หนองโดน หมู่ที่ 13
- หนองหัวเสือ หมู่ที่ 3
- หนองม่วง หมู่ที่ 7
- หนองเรียง หมู่ที่ 5, 10
- หนองสะแก หมู่ที่ 6

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

1. ฝาย จำนวน 11 แห่ง
2. บ่อน้ำตื้น จำนวน 13 แห่ง
3. อ่างเก็บน้ำ จำนวน 2 แห่ง
4. ประปาหมู่บ้าน จำนวน 12 แห่ง

ข้อมูลอื่นๆ

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

1. ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณพื้นที่สาธารณประโยชน์ หมู่ที่ 5, 9 และ 10
2. ทรัพยากรน้ำ ตำบลยายแรมวัฒนา มีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่ง อันเกิดจากน้ำที่ไหลจากเขาปลายบัด และเขาพนมรุ้ง ในฤดูฝน นานนับหลายปีจนกลายเป็นคลองน้ำธรรมชาติที่สามารถกักเก็บน้ำไว้เป็นแหล่งเพาะปลูกและทำการประมง
3. ทรัพยากรดิน บริเวณตำบลยายแรมวัฒนา มีลักษณะดินร่วนมีแร่ธาตุที่เกิดจากภูเขาไฟ คือเขาปลายบัด เขาพนมรุ้ง และเขาอังคาร เหมาะแก่การเพาะปลูกข้าวหอมมะลิ และพืชเศรษฐกิจอื่นๆ

มวลชนจัดตั้ง

1. ลูกเสือชาวบ้าน 2 รุ่น จำนวน 300 คน
2. ไทยอาสาป้องกันชาติ 2 รุ่น จำนวน 120 คน
3. กองหนุนเพื่อความมั่นคง 2 รุ่น จำนวน 120 คน
4. อป.พร. 1 รุ่น จำนวน 90 คน
5. อาสาสมัครตำรวจบ้าน 1 รุ่น จำนวน 51 คน
6. หมู่บ้าน อพป. จำนวน 5 หมู่
7. หมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองจำนวน 1 หมู่
8. กลุ่มทอเสื่อกกและหวายจำนวน 1 กลุ่ม

ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

การรวมกลุ่มของประชาชน

จำนวนกลุ่มทุกประเภท 37 กลุ่ม แยกประเภทกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มอาชีพ	จำนวน 13 กลุ่ม
2. กลุ่มออมทรัพย์	จำนวน 3 กลุ่ม
3. กลุ่มเกษตรอินทรีย์	จำนวน 16 กลุ่ม
4. กลุ่มแม่บ้านสินค้า OTOP	จำนวน 4 กลุ่ม
5. กลุ่มอื่นๆ	จำนวน 1 กลุ่ม

จุดเด่นของพื้นที่

ตำบลยายแยมวัฒนา มีกลุ่มชุมชนขนาดใหญ่ หมู่บ้านรวมกัน การกระทำกิจกรรมต่างๆ สามารถรวมกลุ่มได้ง่ายและทรัพยากรในพื้นที่ยังสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากเช่นต้นไผ่ ต้นกก ทรัพยากรจากแหล่งน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นผลผลิตจากป่า

รายได้ของเทศบาลตำบลยายแยมวัฒนาประจำปีงบประมาณ 2554 เป็นเงิน 28,287,108.84 บาท

แยกเป็น

1. รายได้ที่เทศบาลตำบลจัดเก็บเอง	จำนวน 444,054.09 บาท
2. รายได้ที่ส่วนต่างๆจัดเก็บให้	จำนวน 11,660,000.00 บาท
3. เงินอุดหนุนระบุดัตถุประสงค์	จำนวน 2,097,000.00 บาท
4. เงินอุดหนุนทั่วไป	จำนวน 14,086,054.75 บาท

รวมจำนวน 28,287,108.84 บาท

ยุทธศาสตร์และแนวทางในการพัฒนาในช่วงสามปี (พ.ศ. 2554-2556)

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของเทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ. 2553-2557) เป็นการกำหนดว่าในอนาคตเทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา จะเป็นไปในทิศทางใด และเป็นเครื่องมือกำหนดแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาตำบลสามปี (พ.ศ. 2554-2556) โดยมีแนวทางการพัฒนา ตามยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิตแนวทางการพัฒนา ด้านงานสวัสดิการสังคมดังตาราง 2.1 (เทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา. 2554 – 2556 : 49)

ตาราง 2.1รายละเอียดโครงการพัฒนา แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2554-2556)

ที่	โครงการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย ผลผลิต โครงการ	งบประมาณ			ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ
				2554	2555	2556	
1	เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	เพิ่ม สวัสดิการ	96 ราย	153,600	153,600	153,600	ประชาชน ได้รับการ ดูแลอย่าง ทั่วถึงและ เป็นธรรม
2	ช่วยเหลือเด็กยากจน,เยาวชน, คนพิการ,ผู้ติดเชื้อเอดส์	เพิ่ม สวัสดิการ	96 ราย	256,000	256,000	256,000	
3	จัดหาหนังสือพิมพ์ประจำ หมู่บ้าน	เพิ่ม สวัสดิการ	16 หมู่บ้าน	36,864	36,864	36,864	
4	ส่งเสริมการจัดงานวันผู้สูงอายุ , วันขึ้นปีใหม่, วันสงกรานต์	เพิ่ม สวัสดิการ	1 ครั้ง/ปี	75,000	75,000	75,000	
5	แก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายของเยาวชนใน ตำบล	ลดปัญหา เยาวชน	1 ครั้ง/ปี	50,000	50,000	50,000	
6	การทัศนศึกษา คูงานสำหรับผู้สูงอายุเด็ก,สตรี คนพิการและผู้ด้อยโอกาส	เพิ่ม สวัสดิการ	1 ครั้ง/ปี	20,000	20,000	20,000	
7	อบรมการเลี้ยงดูบุตร	เพิ่ม สวัสดิการ	1 ครั้ง/ปี	20,000	20,000	20,000	

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลยายแถมวัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยที่ได้ทำการไว้ก่อนหน้าแล้วและมีหัวข้องานวิจัยที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกันเพื่อเป็นแนวทางประกอบการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งพอสรุปเนื้อหาของงานวิจัยได้ดังนี้

วิไลวรรณ วัฒนานนท์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ระหว่างเดือนเมษายน 2544 พบว่าระดับความต้องการของผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าความต้องการด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง เรื่องที่พบว่ามีความต้องการมากที่สุด คือ ความต้องการเรื่องสภาวะสุขภาพอนามัย ส่วนความต้องการด้านสังคมพบว่า อยู่ในระดับมาก เรื่องที่พบว่ามีความต้องการมากที่สุด คือ ความต้องการเรื่องบทบาทและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ไชยะ เปรมอิสระกุล (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการของผู้สูงอายุในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี พบว่า ระดับความต้องการของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ มีระดับความต้องการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่า ด้านร่างกายมากเป็นอันดับ 1 รองลงมาได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสวัสดิการจากรัฐตามลำดับ สำหรับข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุที่มีความต้องการมากที่สุดในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการอาหารที่มีประโยชน์ ที่อยู่อาศัยที่สะอาด และมีสภาพแวดล้อมดี ด้านจิตใจของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุต้องการเอาใจใส่ และความอบอุ่นจากลูกหลาน ต้องการลูกหลานอยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านการได้รับการตรวจด้านสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ ด้านสังคม พบว่ามีความต้องการได้รับความรู้ทางด้านศาสนา การดำรงชีวิตและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ต่อการดำเนินชีวิต ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านการเอาใจใส่ให้ลูกหลานเลี้ยงดูตามสมควร ต้องการมีรายได้หรือรายได้ให้เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพ

เสรี ทองเลิศ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการของผู้สูงอายุ ที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ความต้องการของผู้สูงอายุด้านสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาดูแลสุขภาพในระดับมาก แต่เมื่อจำแนกความต้องการด้านสุขภาพ พบว่าต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลสร้างสวนสุขภาพสำหรับพักผ่อนออกกำลังกาย และให้จัดอาหารเสริมในการบำรุงสุขภาพอยู่ในระดับมากที่สุด และมาก ความต้องการของผู้สูงอายุด้านสังคม พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้

องค์การบริหารส่วนตำบลช่วยเหลือด้านสังคมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกความต้องการด้านสังคมพบว่า ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาและรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ ความต้องการของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยพบว่าต้องการให้จัดสถานที่อยู่อาศัยในช่วงกลางวันและจัดที่อยู่อาศัย ความต้องการด้านสวัสดิการพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านสวัสดิการอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกความต้องการด้านสวัสดิการพบว่า ต้องการให้จัดยานพาหนะรับ-ส่ง ผู้ได้รับบาดเจ็บ และต้องการให้จัดหาเครื่องอุปโภค บริโภค ตามฤดูกาล

ขนิษฐา พักขาว(2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่าด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุได้รับเบี้ยยังชีพอย่างทั่วถึง แต่การยังชีพที่แท้จริงยังคงต้องพึ่งรายได้จากการประกอบอาชีพและการช่วยเหลือจากบุตรหลาน ผู้สูงอายุต้องการให้เพิ่มเบี้ยยังชีพให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน ด้านสุขภาพอนามัยผู้สูงอายุได้รับบริการจากรัฐอย่างทั่วถึง มีเจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัยเข้าไปตรวจสุขภาพให้ถึงในหมู่บ้าน ผู้สูงอายุต้องการให้มีศูนย์สุขภาพในหมู่บ้านจัดกิจกรรมและหาอุปกรณ์ออกกำลังกายให้เหมาะสมกับวัย ด้านสังคมผู้สูงอายุส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมสวัสดิการ ส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ ผู้สูงอายุต้องการให้ส่งเสริมการตลาดในการจำหน่ายผลผลิตและการจัดทำบัญชีกลุ่มค่านันทนาการผู้สูงอายุได้รับการจัดงานวันผู้สูงอายุ การจัดการแข่งขันกีฬาแต่ยังไม่ทั่วถึง ผู้สูงอายุต้องการให้จัดในหมู่บ้านเพื่อสะดวกในการเดินทาง และต้องการให้จัดกิจกรรมทัศนศึกษาออกสถานที่ และการจัดสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมผู้สูงอายุเองก็คิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการด้านต่างๆ ได้เนื่องจากสุขภาพไม่แข็งแรง ไม่สะดวกในการเดินทาง และกิจกรรมที่จัดไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุให้ทั่วถึงและครอบคลุมทุกด้าน โดยใช้เครื่องมือที่มีอยู่ในองค์กรเช่น กองทุนส่งเสริมสุขภาพท้องถิ่น เครือข่ายเยาวชน เครือข่ายแม่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุขมาใช้ในการพัฒนาสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุโดยสร้างกลุ่มคนสามวัย การจัดตั้งศูนย์ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน และการจัดทำศูนย์สุขภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับสังคมและชุมชนได้อย่างมีคุณค่า สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

เกรียงศักดิ์ หอนงาม (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา:องค์การบริหารส่วนตำบลเพ็ญ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการ ได้รับการจัดสวัสดิการทางสังคมอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ความต้องการสูงสุดใน 3 อันดับแรกได้แก่ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ค่านันทนาการ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านความมั่นคง โดยมีความต้องการมากกว่าร้อยละ 90

ขึ้นไป จากข้อมูลที่ได้องค์การบริหารส่วนตำบลเพ็ญ ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมของประชาชนก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ได้แก่ ปลูกฝังให้ประชาชนรู้จักการออม ทั้งในรูปของการออมเงินและทรัพยากรท้องถิ่น การทำบัญชีลดค่าใช้จ่าย การรวมกลุ่ม ผู้สูงอายุที่มีความรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำกิจกรรมเพื่อหารายได้เสริมโดยสนับสนุนด้านงบประมาณวิชาการ และจัดหาตลาด การจัดกิจกรรมนันทนาการ เช่น การจัดงานวันผู้สูงอายุ การมอบเบี้ยยังชีพและสิ่งของ และการนำผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จมาเป็นต้นแบบในการเรียนรู้ประสบการณ์ เป็นต้น

ธีรพัฒน์ ดีแก้ว (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพและสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ปัญหาด้านสุขภาพและสวัสดิการ พบว่า ส่วนใหญ่ขาดการออกกำลังกาย มีโรคประจำตัว มีปัญหาทางด้านสายตา ไม่ได้รับการดูแลจากบุตรหลาน ไม่ได้รับสวัสดิการคำปรึกษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ความต้องการด้านสุขภาพและสวัสดิการ พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดบริการหรือประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้คำแนะนำปรึกษาหรือให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และ โรคภัยไข้เจ็บ ให้แก่ผู้สูงอายุอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ต้องการให้มีการจัดหาบุคลากรให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ด้านสุขภาพให้ผู้สูงอายุ ต้องการให้มีการจัดสถานที่ออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ ต้องการให้มีการจัดแผนพัฒนาผู้สูงอายุ ต้องการให้รัฐจัดให้มีการจัดหางานที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้

วิภาวดี ดวงแก้ว (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชำฉ้อ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลทั่วไปผู้สูงอายุมีปัญหาการมีโรคประจำตัว ร้อยละ 67.15 ได้แก่ โรคปวดเมื่อย โรคสายตา โรคข้อเสื่อม โรคความดันโลหิตสูง ด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 0-1,000 บาท ร้อยละ 53.62 แหล่งรายได้มาจากลูกหลานให้เป็นประจำและรัฐสงเคราะห์ให้เป็นรายเดือน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงต้องทำงานเพื่อหารายได้ ร้อยละ 44.93 ด้านสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุมีปัญหา ระยะทางจากบ้านถึงสถานพยาบาล อยู่ในเกณฑ์ไกลมาก ร้อยละ 61.35 ด้านความต้องการด้านสวัสดิการสังคม พบว่าบริการที่ผู้สูงอายุต้องการสูงสุด 10 อันดับ ได้แก่ เงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ การจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุ การรับบริการรักษาพยาบาลแบบรัฐให้เปล่า (รักษาฟรี) จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ โครงการบริการตรวจสุขภาพที่บ้านบริการหน่วยดูแลสุขภาพเคลื่อนที่ โครงการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพที่ถูกวิธีแก่ผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุ ฅาปนกิจสงเคราะห์ผู้สูงอายุ สวัสดิการด้านรายได้สำหรับผู้สูงอายุที่ยากจนหรือขาดที่พึ่งเป็นครั้งคราว และเงินทุนสำหรับประกอบอาชีพที่เหมาะสม

อุซุกร เหมือนเดช (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการใน

การได้รับสวัสดิการสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมในด้านสุขภาพอนามัยมากที่สุด ผู้สูงอายุที่เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนบุตร โรคประจำตัว มีความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมไม่แตกต่างกัน มีปริมาณความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมแตกต่างกัน โดยที่ผู้สูงอายุที่หม้าย/หย่าร้าง ผู้ที่อยู่กับคู่สมรส มีความต้องการมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่กับญาติ และผู้ที่อาศัยอยู่คนเดียวต้องการมากกว่าผู้ที่อยู่กับบุตรหลาน ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์มีความต้องการมากกว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ผู้สูงอายุที่มีรายได้อัต่ำมีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุรายได้ระดับสูงกว่า

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าผู้สูงอายุยังมีความต้องการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ดังนั้นการบริการทางด้านสวัสดิการสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็น เป็นที่พึงอีกทางหนึ่งของผู้สูงอายุที่จะตอบสนองความต้องการให้กับผู้สูงอายุ ส่วนระดับความต้องการของผู้สูงอายุจะมากขึ้นถูกกำหนดโดยความสามารถ วิถีชีวิตของผู้ที่ต้องการเป็นหลัก ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจในระดับความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่มีวิถีชีวิตอยู่ในชุมชนแต่ละชุมชน ในเขตเทศบาลเพื่อเป็นแนวทางในการสนองตอบความต้องการของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง แนวทางต่างๆที่ได้ศึกษานั้นล้วนเป็นแนวทางที่สำคัญยิ่งและเป็นปัญหาที่พบบ่อย ประกอบกับจำนวนผู้สูงอายุซึ่งนับวันจะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น หากการสนองตอบความต้องการดังกล่าวบังเกิดผลสำเร็จก็จะทำให้ความเป็นอยู่ด้านคุณภาพชีวิตดีขึ้น สังคมมีความเข้มแข็ง ประเทศชาติจะเกิดความมั่นคง